

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE YAŞAYAN EVLİ KADINLARIN BENLİK SAYGISI
DÜZEYLERİ İLE EVLİLİK TİPLERİ VE AİLE İKLİMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Serap SARAÇLI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GÜMÜŞ

İSTANBUL, 2021

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE YAŞAYAN EVLİ KADINLARIN BENLİK SAYGISI
DÜZEYLERİ İLE EVLİLİK TİPLERİ VE AİLE İKLİMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Serap SARAÇLI

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep GÜMÜŞ

İSTANBUL, 2021

YEMİN METNİ

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

11.06.2021

Serap Saraçlı

İmza

ÖNSÖZ

Bireylerin benlik saygısı düzeyleri büyük ölçüde içinde büyüyüp geliştikleri aileden etkilenmekte ve ilerleyen dönemde kendi kurdukları aileye, büyüttükleri çocuklara, eşleri ile olan ilişkilerine, mesleki yaşantılarında elde ettikleri başarılarla kadar bütün süreçlerini olumlu veya olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmada, bireylerin benlik saygısı düzeylerinin evlilik tipleri ve aile iklimleriyle olan ilişkilerin incelenmesi hedeflendi. Çalışmanın sonucunda elde edilen veriler benlik saygısı ile aile iklimi arasında ilişki olduğunu, başka bir deyişle benlik saygısı yüksek bireylerin aile iklimlerinin daha olumlu olduğunu gösterdi. Ayrıca benlik saygısı düzeylerinin evlilik tipleriyle de ilişkili olduğu tespit edildi. Araştırma sonucunda benlik saygısı, evlilik tipleri ve aile iklimlerinin bireylerin sosyoekonomik durumlarına göre önemli ölçüde farklılaştığı saptandı.

Çalışmamı yürütürken bana verdikleri destek için değerli hocam Yasemin Ozan Şavkay'a ve tez danışmanım Zeynep Gümüş'e çok teşekkür ederim. Yıllar sonra yeniden eğitim hayatına dönmem konusunda uygun ortamı sağlayan, her türlü fedakarlığı gösteren eşim Cem ve kızım Selin Naz'a, çalışmalarımda bana büyük motivasyon sağlayan AKAL 93 lise mezun grubuma, veri toplama aşamasında yardımcı olan tüm arkadaşlarıma ve bizleri bilimsel düşünceye saygı, insan hakları ve kadın-erkek eşitliği gibi kavramlarla yetiştiren, ayrıca tüm eğitim süreçlerimizi maddi manevi destekleyen annem ve babama teşekkürlerimi sunarım.

Serap Saraçlı,
Kalamış, İstanbul, 2021

ÖZET

Türkiye’de Yaşayan Evli Kadınların Benlik Saygısı Düzeyleri ile Evlilik Tipleri ve Aile İklimleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu çalışmada evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda benlik saygısı ile evlilik tiplerinin her bir alt boyutunun ilişkisi ve benlik saygısı düzeyleri ile aile ikliminin alt boyutlarının ilişkisi incelenmiştir. Evlilik tipleri ile aile iklimi arasındaki ilişkiler ve evlilik tiplerinin ve aile iklimlerinin benlik saygısı düzeylerine göre farklılaşması da araştırmaya dahil edilmiştir. Son olarak benlik saygısı, evlilik tipleri ve aile ikliminin araştırmaya katılan kadınların sosyodemografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Araştırmaya 392 evli kadın katılmıştır. Çalışma kapsamında katılımcılardan verileri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Evlilik Tipleri Ölçeği ve Aile İklimi Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişkilerin tespiti için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi, gruplar arası farklılaşmaların tespiti için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), ikili karşılaştırmalar için Bağımsız Gruplar T Testi uygulanmıştır. Değerlerin normal dağılmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney-U testleri kullanılmıştır.

Çalışmaya katılanların benlik saygısı düzeyi ile evlilik tiplerinin alt boyutlarından ilişkili özerk tip arasında ve benlik saygısı düzeyi ile özerk tip arasında pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki tespit edilmiştir. Benlik saygısı düzeyleri ile aile ikliminin alt boyutlarından kuşaklararası otorite boyutu arasında ise negatif yönlü ve düşük seviyeli bir ilişki tespit edilmiştir.

Bu bulgulara göre benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri arasında, benlik saygısı ile aile iklimi arasında, evlilik tipleri ve aile iklimi arasında ilişkilerin varlığından söz edilebilir. Ayrıca benlik saygısı, evlilik tipleri ve aile ikliminin kimi sosyodemografik değişkenlere göre farklılaştığı da tespit edilen sonuçlardan biridir.

Anahtar Kelimeler: Aile İklimi, Benlik Saygısı, Evlilik Tipleri, Geleneksel Tip, İlişkili Özerk Tip, Özerk Tip.

ABSTRACT

Examining the relationship between self-esteem levels, marital types and family climates of married women living in Turkey

In this study, it is aimed to examine the relationship between 'self-esteem levels, marital types and family climates' of married women. In this context, the relationship between the level of self-esteem and the each sub-dimension of marital types and the level of self-esteem and the sub-dimensions of the family climate were examined. Relation between marital types and family climates as well as the differentiation of marital types and family climate according to the self-esteem levels are included in the study. Finally, it was investigated the differentiation of the self-esteem levels, marital types and family climates, according to the socio demographic variables of the women participating the study.

392 married women participated in the study. Within the scope of the study, the Personal Information Form, Rosenberg Self-esteem Scale, Marital Typology Scale and Family Climate Scale were used. For determination of the relation between variables Pearson correlation analysis was used; for determination of groups differentiations one-way variance Analysis (ANOVA) was used; for binary comparisons Independent Groups T test was used. In cases where the values were with non-normal distribution, Kruskal Wallis-H and Mann Whitney-U tests were used.

According to the findings of this study, it can be mentioned that the existence of relationship between the self-esteem level and marital type as well as the relationship between the self-esteem level and family climate score. Another finding of this study indicates the differentiation of the self-esteem level, marital type and family climate score according to the socio demographic variables.

Keywords: Associated Autonomous Type, Autonomous Type, Family Climate, Marital Types, Self-esteem, Traditional Type.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Problemin Tanımı	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.3. Araştırmanın Konusu ve Problem Cümlesi	4
1.4. Araştırmanın Sorusu ve Hipotezleri	4
1.5. Araştırmada Kullanılan Temel Kavramlar	4
1.5.1. Benlik Saygısı	4
1.5.2. Evlilik Tipleri.....	5
1.5.3. Aile İklimi.....	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Araştırmanın Sayıltıları.....	6
BÖLÜM II	7
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Benlik Saygısı	7
2.2. Aile Kavramı.....	10
2.3. Evlilik.....	12
2.4. Evlilik Tipleri.....	13
2.4.1. Geleneksel Tip	16
2.4.2. İlişkili Özerk Tip.....	16
2.4.3. Özerk Tip	17
2.5. Sağlıklı ve Sağlıksız Aileler	17
2.6. Aile İklimi.....	18
2.6.1. Aile İkliminin Bileşenleri	21

BÖLÜM III.....	24
GEREÇ VE YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli.....	24
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	24
3.3. Veri Toplama Araçları.....	24
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	25
3.3.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ).....	25
3.3.3. Evlilik Tipleri Ölçeği (ETÖ).....	25
3.3.4. Aile İklimi Ölçeği (AİÖ).....	26
3.4. İstatistiksel Analiz.....	27
BÖLÜM IV.....	28
BULGULAR.....	28
4.1. Betimsel İstatistiklere İlişkin Bulgular.....	28
4.2. Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	30
4.3. Benlik Saygısı ile Evlilik Tipleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	31
4.4. Benlik Saygısı ile Aile İklimleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	32
4.5. Evlilik Tipleri ile Aile İklimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	33
4.6. Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyo-demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	34
4.7. Evlilik Tiplerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi.....	36
4.7.1. Geleneksel Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması.....	36
4.7.2. İlişkili Özerk Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması.....	38
4.7.3. Özerk Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması.....	41
4.8. Aile İkliminin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi.....	43
4.8.1. Aile İkliminin Alt Boyutlarından Aile İçi İlişkisellik Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	43
4.8.2. Aile İkliminin Alt Boyutlarından Kuşaklararası Otorite Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	45
4.8.3. Aile İkliminin Alt Boyutlarından Bilişsel Uyum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	48
4.8.4. Aile İklimi Toplam Puanlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	50

4.9. Evlilik Tipleri ve Aile İkliminin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesi	51
4.9.1. Evlilik Tiplerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşması	51
4.9.2. Aile İklimi Puanlarının Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşması.....	52
BÖLÜM V	55
TARTIŞMA	55
5.1. Sosyodemografik Bulgulara İlişkin Tartışma	55
5.2. Benlik Saygısı ile Evlilik Tipleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma	55
5.3. Benlik Saygısı ile Aile İklimi Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma	56
5.4. Evlilik Tipleri ile Aile İklimi Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma	57
5.5. Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Tartışma	58
5.6. Evlilik Tiplerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Tartışma	59
5.7. Aile İkliminin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Tartışma	60
5.8. Evlilik Tipleri ve Aile İkliminin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Tartışma	62
BÖLÜM VI.....	64
SONUÇ ve ÖNERİLER	64
6.1. Sonuç	64
6.2. Sınırlılıklar	67
6.3. Öneriler	67
KAYNAKÇA.....	69
EKLER.....	79
EK 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	79
EK 2. Kişisel Bilgi Formu	80
EK 3. Evlilik Tipleri Ölçeği.....	82
EK 4. Aile İklimi Ölçeği.....	84
EK 5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	86
EK-7 Özgeçmiş.....	87

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	28
Tablo 2 Ölçek puanlarına ilişkin betimsel istatistikler	30
Tablo 3 Ölçek Puanlarına Dair Betimsel Normallik Değerleri.....	31
Tablo 4 Evli Kadınların Benlik Saygısı ile Evlilik Tipleri Arasındaki İlişki	32
Tablo 5 Evli Kadınların Benlik Saygıları ve Aile İklimi Arasındaki İlişki	32
Tablo 6 Evlilik Tipleri ile Aile İklimleri Arasındaki İlişki.....	33
Tablo 7 Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları	34
Tablo 8 Benlik Saygısı Düzeylerinin Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	36
Tablo 9 Geleneksel Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları.....	37
Tablo 10 Geleneksel Tip Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi.....	38
Tablo 11 İlişkili Özerk Tip Sosyodemografik Değişkenler ANOVA Testi Sonuçları ...	39
Tablo 12 İlişkili Özerk Tip Puanlarının Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları	40
Tablo 13 İlişkili Özerk Tip Puanlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi Sonuçları	40
Tablo 14 İlişkili Özerk Tip Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi Sonuçları	41
Tablo 15 Özerk Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları.....	41
Tablo 16 Özerk Tip Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	43
Tablo 17 Aile İçi İlişkisellik Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları	43

Tablo 18 Aile İçi İlişkisel Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi Sonuçları	45
Tablo 19 Kuşaklararası Otorite Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları	46
Tablo 20 Kuşaklararası Otorite Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	47
Tablo 21 Bilişsel Uyum Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları.....	48
Tablo 22 Bilişsel Uyum Düzeylerinin Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	49
Tablo 23 Aile İklimi Toplam Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları	50
Tablo 24 Aile İklimi Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları	51
Tablo 25 Evlilik Tiplerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşması.....	52
Tablo 26 Aile İkliminin Benlik Saygısına Göre Farklılaşması.....	53

KISALTMALAR LİSTESİ

RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

ETÖ: Evlilik Tipleri Ölçeği

AIÖ: Aile İklimi Ölçeği

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

n: Örneklem sayısı

%: Yüzde

$\bar{X}$: Ortalama

SS: Standart sapma

t: T testi puanı

F: ANOVA puanı

SD: Serbestlik Derecesi

X²: Ki Kare Skoru

U: Mann Whitney U Test Skoru

p: Anlamlılık Düzeyi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı ve önemi, hipotezleri, sayıltıları, sınırlılıkları ve konuyla ilgili tanımlamaları yer alacaktır.

1.1.Problemin Tanımı

Benlik saygısı birçok kuramcı tarafından ele alınmış ve psikoloji araştırmaları içinde önemli yer tutan bir kavramdır. Benlik saygısı, kişinin kendisi ile ilgili nitelendirmesinin olumlu ve değerli olması, kendinden memnun olması ve kendini sevmesi olarak özetlenebilir (Özdemir ve Adıgüzel, 2021). Kişinin kendiyle barışık olması ve kendi davranışlarından memnun olması benlik saygısı olarak ifade edilir (Rosenberg, 1979). Oktan ve Şahin'e (2010) göre benlik saygısı en genel anlamıyla, bireyin kendisi hakkında değerli ve önemli olmakla ilgili duyumu ya da kişinin kendisini sevmesi, ödüllendirmesi takdir etmesi, onaylaması, değerli bulması ile ilgili bir kavramdır. Sanford ve Donovan'a (1984) göre benlik saygısı düzeyi bir kişinin dünyaya bakışını ve diğer insanların ona bakışını, yaptığı seçimleri, sevme ve sevilme yeteneğini, harekete geçme gücünü ve yaptığı seçimleri etkiler. Dolayısıyla kişinin yaşamı boyunca devam eden tüm etkileşimlerinde çok önemli bir rol oynayacaktır (Sanford ve Donovan, 1984).

Evlilik ve aile tipleri ile ilgili literatür incelendiğinde, oluşum, dönüşüm, yerleşim yeri, miras usulü, sosyoekonomik yapı, yoğunluk, işleyiş, fonksiyon, eş sayısı, otorite tipi, toplumsal gelişme, töreye dayalı oluş ve hane halkı sayısı gibi kriterlere göre sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir (Aydın, 1990: 93-113).

Yurt dışındaki çalışmalarda konsept olarak benzerlik taşıyan evlilikler, problemlili-problemsiz evlilikler, davranışsal kodların sınıflandırılmasından yola çıkılan sınıflandırmalar ve davranışların işlevlerine odaklanan sınıflandırmalar gibi iletişim ve etkileşim temelindeki sınıflandırmalar yapılmış olmasına rağmen, ülkemizde kırsal-kentsel, geniş-çekirdek, poligami-monogami, ataerkil-anaerkil aile tipleri ailenin yaşadığı ortama, ailedeki birey sayısına, eş sayısına veya aileyi kimin yönettiğine dair

karşılaştırmalarla yapılan sınıflandırmalara rastlanmaktadır (Aydın, 1990; Carlson ve ark., 1982; Gottman, 1979; Jacob ve Krahn, 1987; Margolin ve Wampold, 1981; Margolin ve Weiss, 1978 ve Miller ve Olson, 1980). Ülkemizdeki çalışmalar incelendiğinde, aileye dıştan bakmayı temel alan ve ailenin sosyolojik özelliklerini belirten sınıflandırmalara daha fazla yer verildiği gözlemlenmektedir (Karhan, 2010 ve Özbay, 2017).

Evlilik içindeki yaşantıların incelendiği, eşler arasındaki iletişim kalıplarının ortaya konduğu, ilişkinin niteliğinin saptandığı ampirik çalışmalara 1970’li yıllardan itibaren rastlanmaktadır. Ailedeki yaşantıyı ele alarak yapılacak araştırmalarda ise evliliğin nasıl gerçekleştiğinden ziyade, evliliğin nasıl yaşandığı daha fazla önem kazanmaktadır. Bu yaşantıyı şekillendiren başlıca faktörler bireylerin geldiği kültür, toplumsal cinsiyet rolleri ve öz kök aileden taşıdıkları aile değerleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Tekin Çatal ve ark., 2018: 501).

Aile fonksiyonlarını yerine getirme açısından önemli bir etkiye sahip olan aile iklimi, Ekolojik Sistemler Kuramı ve Aile Sistemleri teorisi ile yakından ilişkili olup, içinde yaşayan tüm bireylerin psikolojik ve sosyal gelişimlerini kuşatan bir atmosfer niteliğinde olduğu görülmektedir (Gönül ve ark., 2018:166). Bronfenbrenner’in Ekolojik Sistemler Teorisi’ne göre, bireyler içinde bulunduğu aile, akran ilişkileri, okul ve mahalle ilişkileri ile etkileşim halindedir ve bu etkileşime mikrosistem adı verilmektedir. Burada bahsedilen aktörlerin birbirleri ile etkileşimine mezosistem, politik, dini, ekonomik ve toplumsal faktörler egzosistem, değerler ve kültürel normlar makrosistem, zamansal boyut ise kronosistem olarak adlandırılmaktadır. Bireyin etkileşimde olduğu tüm sistemleri içine alan kavram ise kültür ve bağlamdır, dolayısıyla bireyin gelişimi ile yakından ilgilidir (Bronfenbrenner, 1977; Bronfenbrenner ve Ceci, 1994 ve Bronfenbrenner ve Evans, 2000). Aile sistemleri kuramına göre ise aile; onu oluşturan bireyler, bireyler arasındaki ilişkiler ve kuralların tamamından oluşan bir sistemdir (Gönül ve ark., 2018:166). Bu sistemi anlamak için aile üyelerini tek tek incelemek yerine, aile dinamiklerini farklı işlev ve özellikleriyle birlikte incelemek gerekir. Aile iklimi özetle ailenin atmosferidir, başka bir deyişle, ailedeki bireylerin ilişki ve iletişimlerinin kalitesini, sosyal etkileşimleri, nesiller boyu aktarılan düşünce, değer ve inançları içeren psikolojik bir ortamdır (Goldenberg ve Goldenberg, 2012: 4).

Benlik saygısı kişinin yaşamında derin etkiler bırakan, bakış açısına göre değişebilen, bazen davranışın nedeni, bazen de sonucu olabilen çok önemli bir

kavramdır. Kişinin sosyokültürel durumundan, etnik, sosyal veya cinsiyet sınıfından etkilenen ve kişinin tutum, davranış ve düşüncelerini etkileyen yani zamanda davranışın nedeni olarak görülen bir kavramdır (Kitano, 1989).

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilecektir. Çocukluk döneminde oluşan ve tüm yaşantıda etkileri devam eden benlik saygısının bireylerin gerek yakın ilişkilerinde gerekse yaşamlarının diğer alanlarındaki etkileşimlerinde rol oynayacağı ve bu bağlamda bireylerin evlilik ve aile yaşamları ile ilişkili sonuçlar doğuracağı fikrinden yola çıkılmıştır.

Yapılacak olan araştırmada bireylerin benlik saygısının hem içinde büyüdüğü aileden etkilendiği hem de kendi kurduğu ailedeki etkileşim biçimlerini etkilediğinden yola çıkılarak evlilik tipleri, aile iklimi ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmektedir.

Araştırmanın amacı, evli kadınların evlilik tipleri, aile iklimleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Tez bu konu hakkında bilgi sağlamak ve literatüre katkı yapmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada bağımsız değişken olarak benlik saygısı, bağımlı değişken olarak ise evlilik tipleri ve aile iklimi değişkenleri kullanılacaktır.

Literatür araştırıldığında daha önce yapılan çalışmalarda evlilik tipleri ile evlilik doyumları, iletişim kalıpları, yakınlık düzeyleri, evlilik değerleri arasındaki ilişkiler çeşitli çalışmalarda incelenmiştir (Fitzpatrick, 1988; Noller ve Hiscock, 1989 ve Tekin Çatal, 2019). Aynı şekilde benlik saygısı ile ilgili yapılmış çok sayıda araştırma olmakla birlikte, evlilik tipleri ile benlik saygısı ve aile iklimi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır (Curun ve Çapkın, 2014; Dilek, ve Aksoy, 2013; Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Tözün, 2010; Turanlı, 2010 ve Yıldız ve Baytemir, 2016).

Yapılacak olan araştırmada bireylerin benlik saygısının hem içinde büyüdüğü aileden etkilendiği hem de kendi kurduğu ailedeki etkileşim biçimlerini etkilediğinden yola çıkılarak evlilik tipleri, aile iklimi ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmektedir. Bu sebeple, araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Konusu ve Problem Cümlesi

Bu çalışmanın konusu evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri aralarındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın problem cümlesi; “Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” olarak belirlenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sorusu ve Hipotezleri

Araştırma Sorusu 1: Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

H1. Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0. Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırma Sorusu 2: Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile aile iklimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

H2. Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile aile iklimleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0. Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile aile iklimleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Araştırma Sorusu 3: Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri, evlilik tipleri ve aile iklimleri sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

H3. Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri, evlilik tipleri ve aile iklimleri sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

H0. Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri, evlilik tipleri ve aile iklimleri sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

1.5. Araştırmada Kullanılan Temel Kavramlar

1.5.1. Benlik Saygısı

Rogers’a göre “benlik”, “benlik kavramı” ve “benlik yapısı” terimleri, "ben" özelliklerinin algıları ve bu algılara eklenen değerlerden oluşan; "ben"’in başkalarıyla ve

yaşamın çeşitli yönleriyle olan ilişkilerini de içeren, organize, tutarlı, kavramsal bir bütün anlamına gelir (Rogers, 1959: 201).

Benlik saygısı ise, kişinin kendiyle ilgili yaptığı duygusal değerlendirmelere göre geliştirdiği olumlu veya olumsuz tutumların bütünüdür (Rosenberg, 1965: 18).

Kişinin kendiyle ilgili yaptığı duygusal değerlendirmelere göre geliştirdiği olumlu veya olumsuz tutumların bütünüdür (Rosenberg, 1965: 18). Bir başka tanıma göre ise benlik saygısı, bireyin kendini yeterli, değerli ve önemli olarak algılamasıdır (Coopersmith,1967).

1.5.2. Evlilik Tipleri

Bireylerin evlilikleri içindeki ilişki yapıları ve konuları ele alış tarzlarına göre ortaya çıkan etkileşim tipleri ve bu etkileşim şeklinin sürekli olarak tekrar etmesi durumu olarak tanımlanır (Fitzpatrick, 1987: 281).

Geleneksel Tip: Bu evlilik tipinde eşler yaşama bakışları açısından birbirine benzer ve her ikisi de evlilikleri için bireysel bağımsızlıklarından fedakarlık yapmak gerektiğini düşünür (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994).

İlişkili Özerk Tip: Bu evlilik tipinde eşler birbirlerinin düşüncelerini önemser, aile ile ilgili konularda ortak karar alırlar ve evlilik ilişkisinde kadın ile erkeğin eşit olduğuna inanırlar (Tekin Çatal ve ark., 2018).

Özerk Tip: Bu evlilik tipinde evlilikten önce anlaşılan konulara bağlı kalınır, duygusal bağılılık düşüktür ve çiftler bireysel amaçlarının evlilikten daha önemli olduğunu düşünürler (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994).

1.5.3. Aile İklimi

Aile iklimi, bir ailenin bireylerinin, içinde doğdukları ailenin ilişkilerine şahit olup maruz kalarak geliştirdiği, içinde bulunduğu genel psikolojik atmosfer olarak tanımlanmıştır (Gönül ve ark., 2018: 190). Aile iklimi aynı zamanda, aynı aileden olan bireylerin kişisel hayatları kadar, ailenin genel işleyişini ve işlevselliğini de etkileyen önemli faktörlerdendir (Björnberg ve Nicholson, 2007: 241). İçinde büyüdüğü ailenin iklimine göre olumlu ya da olumsuz duyguları ömür boyu taşıyan bireyler, aile dışındaki diğer sosyal etkileşimlerinde de bu duyguların izlerini yansıtır (Yıldız ve Emecen, 2019). Aile Sistemleri Teorisine göre aile dinamik ve sürekli etkileşim içindedir. Aile içinde bulunan bireylerin toplamından farklı olarak bir bütündür.

Dolayısıyla bireylerin oluşturduğu bu bütünün karakteristiği, bireylerin tek tek yarattıkları etkiden farklı bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bir aile bireyleri birbirleriyle etkileşime girerler ve karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Bu etkileşimler uzun bir süre boyunca ve yüksek bir sıklıkta gerçekleşir ve aile ortamının önemli bir bileşenini temsil eden bir "aile sistemi" oluşturur (Niermann ve ark., 2014). Aile ikliminin ailenin işleyişi ve bu işleyişin sağlıklı veya sağlıklısız olmasına etkisi vardır (Björnberg ve Nicholson, 2007).

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 18 yaşından büyük, okuma yazma bilen ve evli yetişkin kadınların verilerini içermektedir.
- Araştırmaya katılan bireylerin evlilik tipleri, Evlilik Tipleri Ölçeği ile sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen aile iklimi verileri, yalnızca Aile İklimi Ölçeği'nin ölçtüğü maddeler ile sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen benlik saygısı verileri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırma, sebep-sonuç ilişkilerini saptamaya yönelik bir çalışma olmaması sebebiyle, sonuçlar ilişki düzeyleri ile açıklanmıştır.

1.7. Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmanın sayıltıları şu şekildedir:

- Araştırma örnekleminin, evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan evli kadınların uygulanan ölçme araçlarındaki soruları samimi ve doğru cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Kullanılan ölçme araçlarının araştırma problemlerini doğru şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Evli kadınların araştırmaya gönüllü olarak katıldıkları varsayılmaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, çalışmada incelenen kavramlarla ilgili teorik bilgiler yer alacaktır. Benlik saygısı kavramı, aile ve evlilik, evlilik tipleri ve aile iklimi hakkında literatürde yer alan bilgiler araştırılacak ve konunun genel hatlarıyla kavranmasına yönelik bilgiler verilecektir.

2.1. Benlik Saygısı

Benlik kavramı en anlaşılır tanımıyla, kişinin kim ve ne olduğu hakkındaki düşüncelerini ve bireysel özelliklerini de kapsayan, kişinin kendiyle ilgili inançlarıdır. Benliğin şekillenmesinde birey kadar toplumun da etkileri vardır. (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014: 250). Buradan yola çıkıldığında, benlik ilk olarak, toplumun en küçük birimi olan aile tarafından etkilenmekte ve benliğin şekillenmesinde en önemli unsurların başında aile yer almaktadır. Benlik, kişiyi başkalarından ayıran, tutum ve davranışların yani kişiyi kişi yapan özelliklerin bütünüdür (Yörükoğlu, 2000). Benlik kavramı ile benlik saygısı iki farklı kavram olarak incelenmektedir. Benlik kavramı bireyin kendiyle ilgili nitelendirmeleri, benlik saygısı ise bu özelliklerin değerlendirmesidir (Dilmaç ve Seki, 2020: 349). Benlik bireyin kendini nötr bir şekilde algılaması ve tanımlaması, benlik saygısı ise bu algıya duyguların da dahil olmasıdır (Videbeck, 2001; Woolfolk, 2004).

Benlik saygısı en kısa ve net ifadesiyle bireyin kendiyle ilgili değerlendirmesidir. Alan yazın incelendiğinde, benlik saygısı pek çok farklı araştırma çalışmasına konu olmuş, sıkça çalışılan konulardan biridir. Kişinin hayatında oluş ve bulunuş pozisyonuyla ilgili algısını belirleyen benlik saygısı “yüksek” veya “düşük” şeklinde ifade edilmektedir. Kişinin saygınlığını değerlendirme şekli veya bu değerlendirmenin sonucu benlik saygısı olarak ifade edilmektedir (Coopersmith, 1967).

Duyguların da işin içinde olduğu bir değerlendirme olduğundan, kişinin kendini değerlendirmesinde tamamen nötr bir tavır içinde olması zor gerçekleşebilecek bir durumdur. Dolayısıyla kimi insanlar kendilerini daha olumlu değerlendirme eğilimindeyken, kimi insanlar kendilerini daha olumsuz değerlendirme eğiliminde

olacaklardır. Benlik saygısı yüksek olan bir bireyin herhangi bir durumda kendine yönelik değerlendirmesiyle benlik saygısı düşük olan bir bireyin aynı durumda kendine yönelik değerlendirmesi farklı olacaktır. Aynı şekilde kendilerinden memnuniyet düzeyleri de farklı sonuçlar verecektir, zira değerlendirme kriterleri farklı mekanizmalardan geçerek oluşmuş olacaktır (Çevik Demir, 2013).

Kişinin kendine yönelik değerlendirme kriterlerinin oluşmasında doğuştan gelen özelliklerinin yanı sıra çevresel faktörler de etkilidir. Kağıtçıbaşı'na göre ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişki, benlik saygısının oluşumunda önemli bir unsurdur. Anne babasından sevgi, güven ve ilgi gören bir kişinin kendini bu sevgi, güven ve ilgiye layık biri olarak görmesi veya sevgi, güven ve ilgi görmeyen bir kişinin de kendini bu sevgi, ilgi ve güvene layık görmemesi durumu ortaya çıkmaktadır. (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Benlik saygısı ile ilgili bilinen ilk çalışmaları gerçekleştirmiş olanlardan biri sayılan Charles Cooley'e göre, kişi sosyal yaşamı içindeki duygusal ilişkisi bulunan ve kendisi açısından önemli gördüğü kişilerin bu kişiyle ilgili görüş, düşünce ve değerlendirmeleri önem taşır (Cooley, 1903). Ebeveyn etkisi incelendiğinde, çocuklarda anneden gelen desteğin daha çok bir değer duygusu geliştirmeye ilgili olduğu, babadan gelen desteğin ise daha çok yetkinliğin gelişimine bağlı görüldüğü belirtilmiştir (Gecas, 1971). Sevgi ve sıcaklık içeren bir kabul görmeyen bireylerin ise bir eksiklik yaşadıkları ve değer duygularının içsel faktörler yerine daha fazla dışsal faktörlere bağlı olarak geliştiği ve bu bireylerin daha savunmasız bir hale geldikleri belirtilmiştir (Kernis, 2003). Yapılan araştırmalarda, ebeveyndeki otoriter tutumun bireylerin benlik saygısına olumsuz etki yaptığı, demokratik tutumun ise benlik saygısına olumlu etki yaptığı ortaya çıkmıştır (Dilek ve Aksoy, 2013: 96). Her ne kadar birincil düzeyde ebeveyn etkisinden söz edilse de sosyal çevrenin diğer faktörleri, yani akranlar, öğretmenler, okul ve iş çevreleri benlik saygısının gelişmesinde ve ömür boyu sürdürülmesinde önem taşımaktadır (Mruk, 2006: 67). Bireyin benlik saygısı diğer kişilerden etkilenmekte ve bireyin tutum ve davranışlarını etkilemektedir, böylece bu tutum ve davranışlar üzerinden diğer kişileri de etkilemektedir (Arıcak, 2005). Bireyin yetişkinlik döneminde de inşası devam eden, azalabilen, artabilen veya korunabilen benlik saygısı düzeyi aynı zamanda kendi eşi ve çocuklarının benlik saygısı düzeyleri ile ilişki içindedir (Dilek ve Aksoy, 2013). Matera ve arkadaşları (2020) tarafından gerçekleştirilmiş bir çalışmada benlik saygısı yüksek olan bireylerin aile ve arkadaşlık ilişkilerinde daha değerli

hissedecekleri için bu ilişkilere olumlu katkı sunabileceği belirtilmiştir (Matera ve ark., 2020). Krauss ve arkadaşları (2020) tarafından gerçekleştirilmiş boylamsal bir çalışmada ise aile ortamı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiler incelenmiş ve çocukların benlik saygısı düzeylerinin anne ve babaya ait olumlu aile değerlerini yordadığı bulunmuştur (Krauss ve ark., 2020).

Benlik saygısının yüksek olması kişinin toplumsal işlevlerini yerine getirmesine de olumlu olarak yansımakta ve kişilerin sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik yaşamlarını etkilemektedir. Böylece bireyler toplumsal yaşama katılımları sayesinde daha fazla tatmin yaşamaktadır (Güloğlu ve Aydın, 2001: 66). Benlik saygısının düşük olması ise bireyin toplumsal yaşama katılım ve bu katılım sonucu oluşacak tatminlerinin azalması anlamına gelmektedir (Delibaş ve ark., 2020). Benlik saygısı yüksek bireyler tarafından oluşturulmuş ailelerin daha sağlıklı olacağı ifade edilmektedir. Örneğin bu tip ailelerde kadına şiddet eğiliminin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Koçak ve ark., 2014). Benlik saygısı düzeyleri ile çift olma ve ebeveynlik ilişkileri üzerine gerçekleştirilmiş bir araştırmada benlik saygısı daha yüksek ebeveynlerin ebeveynlik çatışmalarını daha düşük seviyede yaşadığı ve birbirlerine karşı daha az olumsuz davranış sergiledikleri belirtilmiştir (El Ghaziri ve ark., 2021).

Benlik saygısı ölçeklerindeki bilişsel temelli yaklaşım kimi zaman kişilerin duygularını dikkate almadan ölçüm yaptıkları için benlik saygısının kültürel etkilerini yansıtmayabilirler. Bireyci kültürlerde normal karşılanan kendini övme, kendinden memnun olma ifadeleri toplulukçu kültürlerde aynı derecede hoş karşılanmadığı için Doğu toplumlarındaki sonuçlarla Batı toplumlarındaki benlik saygısı ölçümleri arasında farklılıklar oluşabilir. Son yıllarda araştırmacıların bu etkileri ortadan kaldırmak üzere benlik saygısını daha dolaylı şekilde gizil benlik saygısı ölçme üzerine yoğunlaşmaya başladıkları ifade edilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Shi ve arkadaşları (2017) tarafından Çin’de gerçekleştirilmiş bir çalışmada büyük anne ve büyükbaba ile birlikte büyütülen çocuklarla, sadece anne-baba ile birlikte büyütülen çocuklar arasındaki benlik saygısı düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış, büyükanne-büyükbaba desteği ile büyütülen çocukların benlik saygılarının diğerlerinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Anne-babaların çalışma koşulları nedeniyle çocuklarıyla yeterince vakit geçirememesi ve büyükanne ile büyükbabaları tarafından bakım verilmesinin bu sonuca yol açtığı belirtilmiştir. Araştırma Çin’de gerçekleştirildiğinden ve Konfüçyanizm dini ile kolektivist toplum değerlerinin etkili olduğu varsayılarak,

benlik saygısının aile değerleri ve kültürel faktörlerden de etkilenebileceği belirtilmiştir (Shi ve ark., 2017).

2.2. Aile Kavramı

Evlilik ve kan bağına dayanan; karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu en küçük birlik olan aile aynı zamanda en küçük toplumsal birimdir (Türk Dil Kurumu, sozluk.gov.tr). Aile yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği ve akrabalık bağıyla birbirine bağlanan insan topluluğudur (Giddens, 2012: 246). Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Sayım Bürosu, bir aileyi "aynı konut biriminde ikamet eden doğum, evlilik veya evlat edinmeyle iki veya daha fazla kişi (biri aile reisi olan) olarak tanımlar. Bu geniş tanım, hiç evlenmeyenleri, hiç çocuğu olmayanları ve evlilikleri boşanma veya ölümle sonuçlananların yanı sıra çeşitli geleneksel olmayan aile düzenlemelerini içerir (Gladding, 2014).

İlk insan topluluklarında annenin hakimiyeti anlamındaki anaerkil bir düzen bulunduğu ve yerleşik tarıma geçildikten sonra toprak ve malların özel mülkiyet haline gelmesiyle oluşan zenginliğin erkek soyu yoluyla devam ederek, ataerkilliğin anaerkilliğin yerine geçtiği iddia edilmektedir. Ancak o döneme ait kanıtlar sınırlı olduğundan kesin olarak bilinmemektedir (Aydın, 1990: 218). İlk aile tipine dair iddialar ne olursa olsun, aile ilk insan topluluklarından bu yana var olmuş ve form değiştirmekle birlikte günümüzde halen geçerli olan, çocukların dünyaya gelişleri ve büyümelerinde en güvenli liman olarak tahayyül edilen bir kurumdur (Kır, 2006).

Antik Yunan'da ilk belirtilerini göstermeye başlayan, ana tanrıçaların yerlerini yavaş yavaş baba tanrılara bırakmasıyla birlikte ikinci ve en yaygın form olarak bilinen babaerkil aile yapısına geçilmiştir (Sayın, 2011: 50). Antik Yunan'ı takip eden Roma İmparatorluğu'nda da babaerkil aile ve hatta daha da ötesinde erkek egemen bir toplum kurulmuş, kadın tamamen ikinci sınıf konuma gelmiştir. Hristiyanlığın ilk döneminde insanların eşit olduğu, kadın, erkek ve kölelerin arasında ayrıcalık bulunmadığı söylemi hızla yayılmış ve Roma İmparatorluğu bir mecburiyetten de olsa Hristiyanlığı resmi din olarak kabul etmiştir (Duman, 2012: 30). Aralarında kan bağı bulunan, anne, baba ve çocuklardan oluşan temel sosyal birlikteliğe aile denmiştir. Aile sosyolojisi düşüncesinde aile, ortaklaşa üretim, tüketim ve paylaşımın yapıldığı, çok sayıda çocuğun ve birlikte yaşayan yakın akrabaların bulunduğu geleneksel geniş aile tipidir (Duman, 2012: 21). İlkçağlarda kadının egemenliği üzerinden başladığı düşünülen aile

yapısının, tarımsal üretime dayalı yaşam biçimine geçildikçe babanın hakim olduğu ataerkil yapıya dönüşmesi de gerçekleşmiş ve ailelerin sahip olduğu toprağın büyüklüğü, kuşaktan kuşağa miras yoluyla aktarılması ve sonraki kuşakların da toprağın bölünmeden ailede kalması amacıyla babanın bilinmesi, soy sürekliliğinin baba üzerinden sağlanması, böylece babanın konumunun avcı ve toplayıcı dönemlerdekine kıyasla çok daha fazla belirgin hale gelmesine neden olmuştur (Ernas, 2020).

Avcılık ve toplayıcılık zamanında kadın ve çocukları bırakıp aylarca uzaklaşan baba, tarım dönemine geçildiğinde artık toprağının ve evinin başındadır. Böylece fiziksel güç gerektiren tarım işlerinde daha aktif olan erkek evdeki güç dengesi açısından da farklı bir statüde algılanmaya başlamıştır (Demirhan Serinken, 2016). Kırsal kesimlerde daha fazla rastlanan, aynı hanede birçok evli çiftin bulunduğu, otorite figürü olarak babanın ve baba üzerinden genişlemenin görüldüğü, sanayi öncesi dönemin tipik ailesi geniş ailedir. Ailenin genişlemesi de yine baba üzerinden olur ve bundan dolayı aileyle birlikte yaşayanlar babanın akrabalarıdır (Kongar, 1999: 586).

Üretim biçimleri tarımsal üretimden sanayi üretimine doğru değişen toplumsal yapıda ailenin de yapısı değişim göstermiş ve toplumların sanayileşmelerine paralel olarak hane halkında yaşayanların sayısı gitgide azalmıştır. Kentleşme ile birlikte gerek mekanların küçülmesi, gerekse iş kollarının çeşitlenmesi sonucunda yeni evlenen çiftlerin aile evlerinden ayrılıp kendi küçük evlerinde yaşamaya başlaması yaygınlaşmıştır (Taylan, 2009).

Modernleşme ve sanayileşme kadınlara biçilen toplumsal cinsiyet rolünde de kapsamlı değişimlere neden olmuş, kadınların da iş gücüne katılmalarına ve hem evde hem de ev dışında emekleriyle var olmalarına yol açmıştır (Buz, 2009). Kadınların ev dışı işlerde çalışmasıyla birlikte yapılan evliliklerin doğası da değişmiş, bireylerin eş seçimleri git gide daha fazla kendi kararlarını verdikleri şekilde gerçeklemeye başlamıştır (Bayer, 2013). Önceki çağlarda toprakların ve gücün bölünmemesi gibi sebeplerle ailelerin evlilik kararını verdikleri gençler, aile işi dışında çalışmaya başladıkları ve ekonomik özgürlük kazandıkları nispette, evlilik kararlarını bireysel özgürlükleri doğrultusunda kendileri vermeye başlamıştır. İki yetişkin ve kendi çocukları veya edinilmiş çocuklarından oluşan topluluğa çekirdek aile adı verilmektedir (Giddens, 1990: 247).

Modern dönemde ailenin dönüşümü hane halkı sayısından ziyade bireylerin aileye yükledikleri anlam açısından modern öncesi topluma göre daha fazla ayırt edicidir. Aşk, cinsel çekim gibi daha bireyci dinamiklerle oluşturulan aile bağları, modern öncesi dönemde bağlı bulunduğu topluluğun bir parçası olma, geniş ailenin otoritesi altında bulunma, aşk ve sevgi bağlarından yoksun, sadece üreme amaçlı cinsel yaşam özelliklerinin bulunduğu geleneksel aile özelliklerinden farklılaşır (Erol, 2018).

Modern dönemin çekirdek ailesinde cinsel yaşam artık meşru bir zeminde, romantik aşkı da içerecek bir zenginlikte sürdürülmekte ve toplumun diğer etkili kurumları olan dini kurumlar ve devlet otoritesi tarafından kabul görmekte, kabul görmenin ötesinde yüceltilmektedir (Tekin, 2011; Turgut, 2017).

Çekirdek ailenin sanayileşme sonrası oluşan yansımalarında çocukların güvenlik, barınma, eğitim, sağlık gibi ihtiyaçları anne ve baba tarafından karşılanmakta, geniş ailenin imkanları içinde bulunan aile büyüklerinin evdeki küçük çocukların büyütülmesindeki katkıları günden güne azalmaktadır (Aluş, 2015).

2.3. Evlilik

Tarihi neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan ailenin çeşitli formları bulunduğu gibi, aile kurmanın yasal zemini olan evliliğin de çeşitli tipleri bulunmaktadır. Gerek evlilik öncesi süreç, gerekse evliliğin sürdürülme ve bitirilme şekilleri, özellikle de kadının ailedeki rolü ve konumu evliliklerin doğasını belirlemektedir (Aras, 2010; Kara, 2009; Zafer, 2013). Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının uymakla yükümlü olduğu Türk Medeni Kanunu'nda evlilik ilişkisi şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Madde 185-Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar”* (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf>). Evlilik, sadece iki yetişkin bireyin bir araya gelip kurumsallaştığı bir topluluk olmakla kalmamakta; bağımsız olma, statü edinme, seks ve üreme, kendini gerçekleştirme, kültür, güven, çocukların eğitimi ve bakımı ihtiyaçlarını karşılayan bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir (Tan, 1976: 98).

Farklı ülkelerde ve tarihsel sürece göre farklı yasalarla düzenlenmiş olan evlilik, büyük ölçüde bireylerin öz-kök ailelerinden getirdikleri kültüre, iletişim kalıplarına, benlik farklılaşma seviyelerine göre şekillenen bir yapıdır. Aynı zamanda evlenen iki

bireyin sevmeye, sevilme, sevgiyi paylaşma, ait olma, korunma, barınma, bağımlı olma ihtiyaçlarını karşılayan kurumdur (Tan, 1976). Dolayısıyla evlilik sayısı kadar farklı evlilik yapısı bulunması doğaldır. Bununla birlikte evliliklerin yapılarını inceleyebilmenin mümkün olması için kimi araştırmacılar tarafından çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Literatürde, oluşum, dönüşüm, yerleşim yeri, miras usulü, sosyoekonomik yapı, yoğunluk, işleyiş, fonksiyon, eş sayısı, otorite tipi, toplumsal gelişme, töreye dayalı oluş ve hane halkı sayısı gibi kriterlere göre sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir (Aydın, 1990: 93).

2.4. Evlilik Tipleri

Evlilik içindeki yaşantıların incelendiği, eşler arasındaki iletişim kalıplarının ortaya konduğu, ilişkinin niteliğinin saptandığı ampirik çalışmalara 1970’li yıllardan itibaren rastlanmaktadır (Tekin Çatal ve ark., 2018: 501). Evlilik yaşantısının içeriğinden yola çıkılarak geliştirilen ilk ölçek çalışmalarından biri olan ilişki boyutları ölçeğidir. Bu ölçekte eşlerin paylaşım ve arkadaşlık miktarları ile ortak zaman, birlikte vakit geçirme özelliklerini yansıtan karşılıklı bağımlılık boyutu; ilişki ve evlilik yaşantısı dışındaki genel kararlarıyla ilgili özellikleri yansıtan ideoloji boyutu ve görmezden gelme, atılgan davranma, güç ve ittifak özelliklerini yansıtan çatışma boyutu ortaya çıkarılmıştır (Fitzpatrick, 1977: 277).

Evlilik ilişkisini sınıflandırmak üzere yapılan araştırmalardan biri Cuber ve Harroff tarafından 1965’te, çiftlerin etkileşim stilleri ile ilgili olarak yüksek çatışma/düşük memnuniyet göstergeleri üzerinden yapılmıştır (Cuber & Harroff, 1965; akt. Kirkpatrick ve Davis, 1994). Diğer bazı çalışmalarda ise, evlilik karakteristik etkileşim stilleri açısından incelenmiş ve kendini açma, yeni deneyimlere açıklık, baskınlık-çekiniklik, işbirliği-rekabet, aşk-öfke, zayıflık-güçlülük, uyum ve adaptasyon, çatışma ve memnuniyetsizlik derecesi açılarından ele alınmıştır. Sezgisel bir yöntemle yapılmış bazı sınıflandırmalarda ise eşlerin cinsiyet rolleri, eş sorumlulukları, özerklik ve yakınlığın psikodinamik temelleri incelenmiştir. Ayrıca ailelerin dış stresörler ve içerideki güç paylaşımı ve aile üyelerinin psikopatolojisine ilişkin kimi sınıflandırmalar da yapılmıştır (Synder ve Smith, 1986). Çiftleri sınıflandırırken akla gelen metodlardan birisi ilişkisinden memnun olanlar ile memnun olmayanlar şeklinde ayırmaktır, boşanmak isteyen-istemeyen, danışmanlık alan-almayan gibi ayrımlar da yapılmaktadır (Fitzpatrick, 1988).

İlişkilerde karşılıklı bağımlılık, ideoloji, çatışma özelliklerini kullanan üç temel tanım şunlardır: geleneksel, ilişkili özerk ve özerk (Fitzpatrick ve ark., 1982: 63). Çiftlerde karşılıklı bağlanmanın sonucunda davranış ve güdülerin nasıl şekillendiğini karşılıklı bağımlılık faktörü gösterir (Thibaut, 1978; akt. Bilecen, 2007). Bireylerin o ilişkiye duydukları ihtiyaç ve bireyin ilişki içindeki mutluluk ve huzuru o ilişkiye olan bağımlılığını belirtir. Buna göre eğer ilişki, doyum ve mutluluk veriyorsa bağlanım düzeyi de yükselmektedir. Karşılıklı bağımlılık ilişkilerde sağlanan etkileşimle doğrudan ilgilidir. Etkileşim ise çiftlerin birbiri ile iletişim kurmasıdır ve çiftlerin şimdiki ve gelecekteki davranışları ile ilgili ipucu verir (Thibaut ve Kelley, 1959; akt.,Bilecen, 2007).

Karşılıklı bağımlılığın karşısında ise bağımsızlık yani bireysellik vardır. Bu özellikler farklı düzeylerde olmak üzere her bireyde bir arada bulunabilmektedir (Koydemir ve Mısır, 2015: 50).

Bireylerin evlilikleri, ilişki yapıları ve konuları ele alış tarzlarına göre sınıflandırılan tipler oluşturulurken farklı ilişki tiplerindeki etkileşim tarzlarının farklı sonuçlara yol açtığı kabul edilmiştir. Ortaya çıkan ilişki şeklinin ise çiftlerde sürekli olarak tekrar eden bir kalıp olduğunu ve her evliliğin belirli bir tip içinde yer alabileceğini kabul edilmiştir. Fitzpatrick, kendi geliştirdiği şema üzerinden değerlendirerek evlilik (çift) tipolojisi çalışması yapmıştır ve geleneksel evlilik tipi, bağımsız evlilik tipi ve ayrı evlilik tipi olarak isimlendirmiştir (Fitzpatrick, 1987: 100).

Geleneksel Tip: Eşler, yaşam felsefesinin birbirine benzediği evlilik için bazı bireysel bağımsızlıklardan özveride bulunmak gerektiğine inanır (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994). Bu tür evlilikteki eşler, birbirlerine yüksek düzeyde bağımlıdır ve bireysel otonomi düzeyleri düşüktür. Paylaşma önem verirler, fakat ilişkide çatışmadan kaçındıkları için sadece olumlu duygularını ifade ederler. Eşlerin bakış açıları birbirlerine benzer ve dünyayı da benzer algılamaktadırlar. İlişkiye adanmışlık düzeyi yüksektir. İlişkilerine verdikleri önem kişisel gelişimlerine verdikleri önemden daha fazladır. Ailedeki diğer bireylerin gereksinimlerine duyarlılık gösterirler (Fişek, 2005; Nazlı, 2011). Evliliklerinde geleneksel cinsiyet rolleri baskındır. Eşle birlikte zaman geçirme, eşe ihtiyaç duyma ve eşin mutluluğu için çabalama gibi özellikler bulunmaktadır. Geleneksel tipler birbirine bağlıdır, yüksek derecede paylaşım sağlarlar, kişisel alanları çok azdır, ancak fiziksel ve psikolojik yakınlığı sürdürürler. Geleneksel cinsiyet rollerini ve geleneksel ideolojik değerleri ve inançları paylaşır ve spontanlık

yerine istikrarı vurgularlar. Geleneksel tipler çatışma yoluyla konuşurlar ancak önemsiz konularda çatışmadan kaçınırlar. Anlamlı iletişim tarzlarını bildirir ve işbirlikçi ve uzlaşmacı davranışlar gösterir (örneğin, problemleri gerçeklere dayalı olarak tanımlama) (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 ve Tekin Çatal ve ark., 2018).

Bağımsız Tip: İlişki içinde geleneksel cinsiyet rolleri yerine androjen roller benimsenmiştir ve kadın erkek eşitliği bulunur. Kararlar çiftler tarafından ortak olarak alınır ve eşler olumlu veya olumsuz duygularını birbirleri ile paylaşırlar. İlişkilerinin gelişimi kadar kendi bireysel gelişimlerine de önem verirler. İlişkilerinde paylaşım ve arkadaşlık ön planda olmakla birlikte bu evlilik tipinde çatışma da sık görülmektedir. Bağımsız tipler, ilişkilerin kişisel özgürlüğü kısıtlamaması gerektiğine inanırlar. Geleneksel olmayan değerlere sahiptirler, orta düzeyde karşılıklı bağımlılık gösterirler, yenilik, değişim ve belirsizliğin tadını çıkarırlar. Çatışmadan kaçınmazlar. Bağımsızlar psikolojik olarak yakındır, ancak ayrı fiziksel alanları korurlar. Bağımsızlar caydırıcı ifadeler kullanırlar (örneğin, partneri eleştirmek, sorumluluğu reddetmek, düşmanca şakalar veya alay kullanmak) ve Geleneksel tiplere benzer şekilde çok etkileyici bir iletişim tarzı kullanırlar (Ar, 2014 ve Fitzpatrick ve Ritchie, 1994).

Ayrı Tip: Bireyselliğin ön planda olduğu evlilik tipidir. Çiftler evlilikleri hakkında fazla konuşmazlar ve olumlu ya da olumsuz duygularını fazla paylaşmazlar. Kadın ve erkek rolleri baskın olan çiftler ilişkilerinden daha çok kendi kişisel gelişimlerine önem verirler. Bu evlilik tipinde evliliğin uyumu ve devamı, başta aldıkları karara bağlı kalmak üzerinedir. Fedakârlık oranı diğer tiplere kıyasla oldukça azdır. Heyecanlı ve yeniliğe açık olan bu çiftler, evlilikte ortak zaman geçirmek için diğerlerine göre daha planlı hareket ederler. Ayrı tipler, özerkliği vurgular ve belirleyici olmayan bir birliktelik duygusu paylaşırlar. Ayrı tipler fiziksel ve psikolojik olarak farklılaşır. Evlilik meselelerinde gelenekseldirler, ancak aynı zamanda bağımsız tipler tarafından desteklenen bireysel özgürlük değerlerini de desteklerler. İki karşıt değeri desteklemek, ayrı tiplerde ilişkisel değerler hakkında kararsızlık yaratır. Ayrı tipler birbirine çok bağlı değildir ve iletişimlerinde çok az ifade kullanırlar. Partner aynı fikirde değilse tartışmadan çekilirken, aynı zamanda partnere karşı düşmanlık gösterirler. Ayrı tipler açık çatışmalardan kaçınırlar, çatışmalı tartışmaları azaltan tarafsız bir duruş sergilerler. Duygusal mesafe gösterirler ve farklı fiziksel alanlara

sahiptirler (Tekin Çatal ve ark., 2018). Ayrı tipler, ilişki dışında duygusal destek ararlar ve evliliklerinde çok az doğrudan çatışma yaşarlar (Honeycutt, 1999).

Evlilikteki etkileşim stilleri ve sürekli tekrar eden iletişim kalıpları karşılıklı bağımlılık düzeyi, güç ve sınır ilişkisi, uyum, doyum, çatışma gibi kavramların yanı sıra kültürel faktörlerden de etkilenmektedir (Fitzpatrick, 1977).

Kağıtçıbaşı'nın yaptığı ve bireyler üzerinde kültürel etkilerin görüldüğü modele göre, bireyin öz-kök ailesi içindeki durumu benliğin gelişimi temeline dayanmaktadır. Toplumun ve ailenin benliğin ayrılmış veya ilişki olmasına üzerindeki etkilerini araştırır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerdeki aile değişimini, bağımsızlık (özerklik) ile karşılıklı bağımlılığı (ilişkisellik) bağdaştırmış bir benlik modeli ortaya çıkarmıştır (akt. Tekin Çatal ve ark., 2018).

Türkiye’de yapılan araştırmalar incelendiğinde, evlilik tiplerinin ölçülebilmesi amacıyla 2018’de Çatal, Kalkan ve Batık tarafından geliştirilen Evlilik Tipleri Ölçeği Türkiye’de yaşıttan kaynaklı olarak yapılmış olan tek çalışmadır. Bu ölçekte evliliklerin üç tip altında toplanması hedeflenmiştir ve Geleneksel Tip, İlişkili Özerk Tip ve Özerk Tip olarak evlilikleri sınıflandırmak mümkün olmaktadır.

2.4.1. Geleneksel Tip

Çiftlerin dünya görüşleri ve hayata bakış açıları birbirine benzer. Evlilikleri için kişisel bağımsızlığından fedakarlıkta bulunmak gerektiğini düşünürler. Çatışmalardan kaçınıp sadece önemli konular tartışılır. Karşılıklı bağımlılık söz konusudur. İlişki içinde toplumsal cinsiyet rolleri baskındır. İlişkilerinin geleceğiyle ilgili konuşmazlar çünkü evlilik ömür boyu sürmesi için gerçekleştirilmiştir. Eşler arasındaki sınırlar karışmış ve iç içe geçmiş bir ilişkiye dönüşmüştür ancak öte yandan eşler arasındaki etkileşimler yüksektir. Eşler arasındaki çatışma düzeyi düşüktür. Genellikle olumlu duygular ortaya konur. Karşılıklı olarak birbirlerinin mutluluğu için çaba gösterir ve eşe sık sık ihtiyaç duyarlar (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 ve Tekin Çatal ve ark., 2018;).

2.4.2. İlişkili Özerk Tip

Bu evlilik tipinde eşler birbirinin düşüncelerine önem verirler ve aile hakkındaki kararlar ortaklaşa alınır. Her ikisi de kadın erkek eşitliğine inanır. Geleneksel tiplere kıyasla etkileşimleri daha düşüktür zira geleneksel tiplerle kıyaslandığında daha bağımsızdırlar. Her bireyin kendine ait bağımsız bir alanı vardır. İletişim tarzları daha

atılğan olduğundan sık sık çatışmalar yaşanır. Çatışmadan kaçış yoktur. Her birey kendini ifade edebilir, gerçekçidir ve ortak arkadaş grupları bulunur (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 ve Tekin Çatal ve ark., 2018).

2.4.3. Özerk Tip

Bu evlilik tipinde bireysellik ve bağımsızlık ön plandadır. Evlilikten önce anlaşılır ve bu anlaşmaya bağlı kalınır. Bağımlılık düşük olduğundan paylaşım da diğer tiplere göre düşüktür. Bireysel hedefleri, çift olarak belirlenen hedeflerden daha önemlidir. Birbirleri ve ilişkileri için fedakarlık yapma düzeyleri düşüktür. Çiftler, ilişkilerinde ortak zaman geçirmek için daha planlı hareket ederler. Yeniliğe açık ve heyecanlı kişilerdir (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 ve Tekin Çatal ve ark., 2018).

2.5. Sağlıklı ve Sağlıksız Aileler

Ailenin işlevleri içinde bulunan bireyler ve toplumdaki konumu açısından biyolojik işlev, psikolojik işlev, eğitim işlevi, toplumsal işlev, kültürel işlev ve ekonomik işlev olmak üzere gruplanabilir (Kır, 2006). Zorbaz ve Owen ise ailenin işlevlerini problem çözme, iletişim, roller, duygusal olma ve davranış denetimi olmak üzere beş başlık altında incelemiştir (Zorbaz ve Owen, 2016). İşlevlerini yerine getirmede başarılı olan ailelere sağlıklı aileler, işlevlerini tam olarak yerine getiremeyen ailelere ise sağlıksız aileler denmektedir. Ailenin işlevlerine atfedilen kavramlar zaman içinde ve bağlama göre değişiklikler göstermekte ve aile üyelerinin de bu yüklemeler karşısındaki tavırları değişebilmektedir (T.C. Aile Bakanlığı, S. P., 2011). Zaman ve bağlama göre işlevleri değişen ailenin sahip olduğu önem günümüzde “sağlık” kavramıyla da ifade edilmektedir, kişisel sağlığa verilen öneme paralel olarak aile sağlığına da önem verilmekte ve yaşam tarzının bir parçası olarak görülmektedir (Hallaç ve Öz, 2014). Ailenin işlevsel ve işlevsiz oluşu, yani sağlıklı veya sağlıksız oluşu, gelişimsel ve sosyal bağlamlarda aile sisteminin fonksiyonel gereksinimlerine uygun şekilde belirlenir (Walsh, 1982).

Sağlıklı aile, içinde yaşayan tüm bireyler için beklenen fonksiyonlarını yerine getiren ailedir. Açık iletişim ve etkileşimin bulunduğu, bireysel farklılıklara saygı duyulan, aile üyelerinin birlikte olmaktan keyif aldığı, birbirlerini destekledikleri, katı kuralların ve aşırı kontrolün bulunmadığı aileler fonksiyonel/işlevsel yani sağlıklı aile olarak nitelenmektedir (Öztürk, 2017). İletişimin ve duygusal sorunların saklandığı,

bencilliğin hakim olduğu, açık ve net bir iletişim ve etkileşim ortamının bulunmadığı, davranışların sahtelik gösterdiği aile ise fonksiyonel olmayan yani sağlıklı aile olarak nitelenmektedir (Alacahan, 2010). Farklılıkların takdir edildiği ve sevginin açıkça gösterildiği bir atmosferde ortaya çıkan duygular ve hatalar öğretici olur. Bu besleyici atmosferin bulunduğu ailelerde iletişim açık, kurallar esnektir ve dürüstlük vardır (Bell ve Bell, 1982).

Sağlıklı yani kuralların esnek olmadığı ve farklılıkların kabul görmediği ailelerdeki çocuklar ise genellikle, hataları nedeniyle eleştirilir veya cezalandırılır ve bu süreçten öğrenme sonucu elde edemezler. Böyle çocuklarda kendilerine ve başkalarına karşı yıkıcı davranış geliştirme riski yüksektir (Satir, 1988). Gladding'e göre, sağlıklı aileleri sağlıklı ailelerden ayırmak oldukça zor olsa da sağlıklı ailelerin birtakım ortak özellikleri vardır. Bu özellikler, taahhüt (söz vermek), takdir etmek, birlikte zaman geçirmeye istekli olmak, etkili iletişim kalıpları, dini ve manevi yönelim, krizle olumlu bir şekilde başa çıkabilme, aile bireylerinin hayat olayları esnasında desteklenmesi ve teşvik edilmesi, belirgin roller, gelişme ve ilerleme üreten yapının bulunmasıdır (Gladding, 2014).

Sağlıklı ailelerde aile iletişimi dolaylı ve belirsiz, ailedeki kurallar katı, aile içindeki sesler ya çok yüksek ya da çok düşüktür yani aile sanki mecburi bir birliktelik izlenimi verir (Öztürk, 2017). İşlevlerini beklenen düzeyde yerine getiremeyen yani sağlıklı ailelerde iletişim ve bireyler arasındaki ilişkiler bozuk, roller isteksizce kabullenilmiştir, üyeler birbiriyle açık bir iletişim halinde değildir. Bu ailelerde ortak çözüm arayışları, yakınlık bulunmaz ve aile üyeleri birbirlerine olumsuz duygular besler (Bulut, 1993).

2.6. Aile İklimi

Aile, toplumda kabul görmüş, ortak değerlere ve hedeflere sahip, verilen kararların, sorumlulukların aynı zamanda kaynakların paylaşıldığı, samimi ve yakın ilişkilerin kurulduğu bir yaşam tarzıdır (Gönen ve Hablemitoğlu, 1993). Aile kavramı düşünüldüğünde bireyleri olumlu yönde etkileyen bir kavram akla gelmektedir. Ancak fiili durumda ailenin içinde bulunan bireylere olumlu etkileri olabileceği gibi olumsuz etkileri de olabilmektedir (Öztürk, 2017: 11). Aile insan açısından birincil gruptur, çünkü bireyin sosyal doğasını ve ideallerini oluşturmada temel oluşturmaktadır (Cooley, 1909). Ayrıca aile diğer sosyal gruplardan farklı olarak kalıcı bir gruptur; bir geçmişe,

şimdiki zamana ve bir geleceğe sahiptir (Walsh, 2012). Genel aile iklimi, öncelikle iletişim ortamı aracılığıyla gelişmektedir (Segrin ve Flora, 2001).

Aile iklimi, temelde aile içi ilişkisellik, kuşaklararası otorite ve bilişsel uyum boyutlarından oluşan ve ailenin etkileşimleri üzerinden bir sınıflandırma yapmayı sağlayan bir kavramdır. Aile bireyleri arasındaki ilişkilerin kalitesi, aile değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarımı ve aile içindeki organizasyon ve sosyal etkileşimleri kapsayan kavram aile iklimidir (Van Steijn ve ark., 2015). Alonso-Tapia ve arkadaşlarının (2013) yaptığı tanıma göre aile iklimi, bir aileye mensup kişiler arasında gerçekleşmekte olan, tutum ve davranışları, sınırları, cezaları ve ödülleri içeren etkileşim örüntüleri sonucu ortaya çıkan, olumlu veya olumsuz iyi oluş düzeyleridir (Alonso-Tapia ve ark., 2013).

Aile sistemleri kuramında belirtildiği üzere aile, içinde bulunan bireylerin toplamından farklı bir yapıdır (Ünal, 2013). Aile, onu oluşturan bireylerin etkileşimlerini, iletişim kalıplarını, inançlarını, kurallarını, sınırlarını, önceki kuşaklardan gelen aktarımlarını içinde barındıran bir sistemdir (Banmen ve Maki-Banmen, 2014 ve Corey, 2012). Bu sistemin kendine has bir karakteristiği ve atmosferi vardır. İçindeki bireyleri bir atmosfer gibi sarıp sarmalayan, onlara olumlu veya olumsuz etkiler yaparak ve bu etkileri büyük ölçüde yaşam boyu sürdürerek devam eden bu atmosfer, aile iklimi olarak tanımlanmaktadır (Gönül ve ark., 2018).

Aile sisteminin işlevi, ailenin duygusal iklimini, aile üyelerinin duygusal ve psikolojik refahını geliştirecek şekilde yönetmektir (Epstein ve ark., 1978). Ailelerin sistemdeki duygusal iklimi yönetme stratejileri, o ailede gerçekleşmekte olan sistemin işlevi hakkında da önemli bir fikir verir. Ailedeki duygusal iklimi yönetmede kullanılan etkili stratejiler, aile üyelerinin sistem tarafından beslenen, desteklenen ve değer verilen kişiler olduklarını hissetmelerini, ortak hedeflere ulaşmak için işbirliği içinde olmalarını ve kaçınılmaz çatışmaları yönetiminde ortaya çıkan riskleri almalarını sağlar (Sabatelli ve Bartle, 1995). Belirli bir aile sistemi içerisinde, çocuk, duyguları ne zaman ve nasıl ifade edeceğini, çatışmayı yönetmeyi ve farklılıkları yönetmeyi öğrenir. Ailenin genel iklimi, çocuğa, aile dışındaki daha büyük bir ortamda etkileşime girdiğinde ona az ya da çok yarar sağlayacak bazı normlar, değerler ve kişilerarası becerileri öğretir (Bell ve Bell, 1982).

Bir aile sisteminin değerlendirmesini yapabilmek için işlevlerini ne kadar yerine getirdiğine bakmak gerekir. Sistemin değerlendirilmesi, yerine getirmesi beklenen kimlik oluşturma, sınırların belirginliği, aile iklimini yönetmek, bakım işlevlerinin yönetilmesi, sistemdeki stresi yönetme işlevlerindeki becerilerine ve düzeylerine göre yapılmaktadır (Sabatelli ve Bartle, 1995).

Bowen'ın Sistem Teorisinde ailenin aynı zamanda kendisi dışındaki sistemlerle de ilişkisi olduğu kabul edilmektedir (Topal, 2019). Bronfenbrenner tarafından geliştirilmiş olan Ekolojik Sistemler Teorisi'nde de hem ailenin kendi atmosferi, hem de ailenin içinde bulunduğu sosyal sistemlerin tümü, sadece ilişkilerle değil, onu saran çevresel unsurları da dikkate alarak, aynı zamanda kültürel açıdan ve geniş bir perspektifle incelenmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 2012). Gerek aile sisteminin gerekse ailenin ilişkide olduğu evre sistemlerinin etrafının sarılı olduğu psikolojik atmosfere **aile iklimi** adı verilmektedir (Björnberg ve Nicholson, 2007).

Aile iklimi; ailedeki sistemi, sistem tarafından yürütülmekte olan işlevleri ve bu işlevlerin niteliğini önemli ölçüde etkiler (Björnberg ve Nicholson, 2007). Aile iklimi, bir ailedeki insanlar arasında meydana gelen etkileşim kalıplarından kaynaklanan pozitif veya negatif hal/durum/ortam olarak tanımlanmaktadır ve bu iklim pozitif/olumlu olduğunda ailenin gelişim ve refahını artıracakı gibi, negatif/olumsuz olduğunda yıkıcı ve refahı önleyici olabilir (Cantero-García ve Alonso-Tapia, 2017). Bir ocuęun gelişimi açısından ailenin iklimi öyle önemlidir ki, bu iklime göre dünyaya gelen çocuğun rolü de belirlenecektir. Çocuğa o iklim içinde verilecek olan rol değişkendir, bağlanmaya değer güçlü bir aile yesi olabileceği gibi korunması gereken zayıf bir ye de olabilir ya da ęenleřme sürecinde başka bir üyenin müttefiki haline gelecek bir ye ya da bağımsız bir aktör olabilecektir (Bowen, 1972; Haley, 1967; Vogel ve Bell, 1968). Çocuęun içinde geliştiği sistem, çocuğun kişisel gelişimini ve aile içinde ve aile dışındaki ilişki kurma biçimlerini etkilemektedir. Davranışsal beceriler ve "gerçek dünyada" başarılı işleyiş için faydalı olan bilişsel yapılar, devam eden aile etkileşimi sürecinde öğrenilir (Bell ve Bell, 1982).

Aile iklimi pozitif olarak nitelenen yani uyumun yüksek olduğu, çatışmanın düşük olduğu ve organizasyonun iyi yapılandığı aileler, ergenler açısından destekleyici bir ortam sunar ve bu ergenlerin okul uyumu ve akademik başarı düzeyi yüksektir (Dubois ve ark., 1994 ve Kurdek ve ark., 1995). Yapılan bir başka araştırmada ise intihar fikri, ebeveynlik stiline otoriter olması, algılanan sıcaklık hissinin düşük olması,

ve olumsuz bir aile ikliminin bulunması ile ilişkili bulunmuştur (Lai ve McBride-Chang, 2001). Duygusal iklimle ilgili olarak başka bir çalışmada ise ebeveynlik stilinin, ebeveynlerin sosyalleşme hedeflerine ulaşmada kullandığı spesifik uygulamalarla değil, ebeveyn ve çocuk arasındaki genel duygusal iklimle tanımlandığı belirtilmiştir (Darling ve Steinberg, 1993).

İyi oluş üzerine yapılan bazı araştırmalar, aile ikliminin ebeveyn sayısı, ailenin hiyerarşik yapılanması gibi yapısal özelliklerden daha etkili olabileceğini göstermiştir (Phillips, 2012). Ergen iyi oluşunu açıklamada aile süreci değişkenlerinin (örneğin, anne-ergenlik anlaşmazlığı, anne-ergen etkileşimi, ebeveyn desteği) aile yapısından daha iyi yordadığı bulunmuştur (David ve ark., 1996).

2.6.1. Aile İkliminin Bileşenleri

Aile iklimi değerlendirilirken üç ana unsur ele alınmaktadır. Kuşaklararası ilişkiler, aile uyumu ve aile süreçleri.

Kuşaklararası ilişkiler: Ebeveynlik stillerinin ötesinde bir kavramı temsil eden kuşaklararası ilişkiler boyutu aynı zamanda kuşaklararası ilgi ve kuşaklararası otorite kavramları ile açıklanmaktadır. Kültürel aktarıma göre değişen aile değerlerinin bireyci veya toplulukçu olmasından da önemli ölçüde etkilenen kuşaklararası ilişkiler aile iklimini etkileyen unsurlardan biridir. Aile Sistemleri Teorisine göre sadece çekirdek ailedeki yetişkinlerle sınırlı olmayan ilişki ağları bu iklimden önemli ölçüde etkilenmektedir (Gönül ve ark., 2018). Bireyin öz kök ailesinden edindiği mevcut otorite algısının genelleştirilmesi ve tüm sosyal yaşamında etkili olması beklenmektedir. Bireyin duygusal gücü, değişim gücü ve hayatında etkileşime gireceği meslektaşları, patronları ve diğer aktörler bu etkinin ne kadar büyük olacağını belirleme konusunda rol oynarlar.

Aile Sisteminde Kişisel Otorite (PAFS-Personal Authority in Family Systems), aslında benlik farklılaşmasını ve diğerleriyle yakınlık arasındaki doğal dengeyi açıklayan temel bir yapıdır. Buna göre yaşam döngüsünde üçüncü kuşaktaki kişisel otoritenin gelişimi birinci ve ikinci kuşak arasında kurulmuş olan ilişki ve etkileşim kalıplarının yeniden yapılanması anlamına gelir (Bray ve ark., 1984). Williamson'a göre ebeveynler çocuklarını koruma, kollama ve güvenlik sağlamayı kalıcı hale getirdiğinde, çocuklar da sürekli çocuk olmayı sürdürme eğiliminde olurlar. Bu döngüyü kırmamanın yolu çocukların büyümesi ve ebeveynlerinden aldıkları bu koruma çemberini terk

etmeyi talep etmesi beklenir. Çocuklar kendi kişisel otoritelerini kazandıklarında ebeveynleri ve diğer önemli kişilerle eşdeğer bir ilişki kuracaklardır (Williamson, 1991).

Kağıtçıbaşı'nın (2010) Aile Değişimi Teorisi'nde aile yapılarını üç farklı model ile açıklamaktadır. Bunlar, batıdaki orta sınıf kentsel ailelerde yaygın olarak görülen Bağımsız Aile Modeli, geleneksel kırsal toplumunda yaygın olan (kuşaklararası) Bağımlı Aile Modeli ve bu ikisinden de farklı olan Duygusal Bağlı Aile Modelidir. Duygusal Bağlı Aile modeli olarak açıklanan yapı, çocuk yetiştirme ve iş hayatı gibi alanlarda özerk karar verebilmeyi ancak duygusal bağlar nedeniyle de aile ilişkiselliğinin devam etmesini işaret etmektedir. Üç ülkede gerçekleştirilmiş karşılaştırmalı bir çalışmada Türkiye ve Hindistan'da Duygusal Bağlı Aile Modeli'nin, Almanya'da ise Bağımsız Aile Modeli'nin yaygın olduğu bulunmuştur (Mayer ve ark., 2012).

Evlilik ilişkisindeki stresi yönlendirmek için kimi zaman “günah keçisi” ve kuşaklararası koalisyonlar oluşur. Aynı zamanda aile iklimi puanının düşük olarak tanımlanmasının sebebi evlilik sisteminden kaynaklı stres olabilir. Yani bir bakıma “günah keçisi” yaratma ve koalisyonların oluşması aslında aile üyelerinin evlilik sistemini koruma ve evliliği ve aileyi sürdürme girişimlerinden kaynaklanmış olabilir (Bell ve Bell, 1982).

Aile uyumu (Cohesion): Aile uyumu aile bireylerinin farklı özellikleri ve mevcut koşullardan kaynaklanan sorunların aile sistemine faydalı olacak biçimde çözülmesidir (Soner, 1995). Uyum kavramını iki kategoride açıklamak mümkündür: duygusal uyum ve bilişsel uyum. Duygusal uyum, aile üyelerinin birbirlerine hissettiği sevgi, özlem, sıcaklık gibi duyguları, bilişsel uyum ise, değerleri, bakış açılarını, tutum ve inançları kapsar (Gönül ve ark., 2018). Uyum, özellikle zor zamanlarda aileyi birlikte tutan bir yapıştırıcı harç işlevi görse de uyum eğilimi aşırı olduğunda ailenin dış dünyaya gözlerini kapaması ve farklılıkları fırsata çevirmemesi anlamına da gelebilir. (Björnberg ve Nicholson, 2007). Aileler üzerine yapılan araştırmaların çoğunda, ailelerin güçlü yönlerinin çok benzer olduğu ortaya çıkmıştır. Güçlü ailelerin ortak özellikleri arasında takdir ve sevgi, bağlılık, olumlu iletişim, birlikte keyifli zaman geçirme, manevi iyi oluş ve stresi ve krizi etkin bir şekilde yönetme yeteneğini göstermektedir (DeFrain ve Asay, 2007).

Yapılan bir araştırmada uyum düzeyi yüksek ailelerden gelen ergenlerin normatif kimlik stillerine sahip olma eğilimi daha yüksek ve aynı zamanda dağınık ve kaçınmacı kimlik stillerine sahip olma eğilimi daha düşük olarak bulunmuştur (Matheis ve Adams, 2004).

Aile süreçleri: Kuşaklararası ilişkiler ve aile uyumu boyutlarını anlamayı kolaylaştıran ve tamamlayan aile süreçleri boyutu, ailenin psikolojik stili hakkında bilgi verir. Ailenin zor durumlardaki adaptasyonu, karar verme mekanizmaları ve iletişim örüntüleri aile süreçlerini tanımlar. Aile süreçleri, ailenin işlevsel yönünü açıklamada kullanılabilen bir kavramdır ve açık iletişim ve uyumluluk özelliklerini açıklar (Gönül ve ark., 2018).

Yapılan bir çalışmada aile süreçlerinin de diğer aile ve ebeveynlik özellikleri kadar çocukların yıkıcı davranışları ile ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) ve Karşı Gelme Bozukluğu (KGB) gibi sorunlarla ilgili olabileceği belirtilmektedir (Lindahl, 1998).

Gönül ve arkadaşları tarafından yapılan ölçek uyarlama çalışmasında, Türkiye’de toplulukçu bir kültürün hakim olduğu ve bireylerin sadece çekirdek aileden değil, geniş aileden de etkilendiği belirtilmekte ve aile ikliminin bileşenlerini aile içi ilişkisellik, kuşaklararası otorite ve bilişsel uyum boyutlarıyla ele aldıkları görölmektedir (Gönül ve ark., 2018).

BÖLÜM III

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın ilişkisel tarama modeli kullanılarak tamamlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, çalışmada evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri aralarındaki ilişki araştırılacaktır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin yer aldığı çalışmalarda değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkması amacıyla kullanılan bir araştırma modelidir (Karasar, 2009). Çalışmanın bağımsız değişkeni benlik saygısı düzeyleri, bağımlı değişkenleri ise evlilik tipleri ve aile iklimleridir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan evli kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 18 yaşından büyük, evli ve araştırmaya katılım için gönüllü olan 399 kadından oluşmaktadır. Çalışmaya katılan 399 evli kadının doldurmuş olduğu formlar değerlendirilmiş ve formu eksik veya hatalı doldurmuş olan 2 kişi ile uç değerlere sahip 5 kişiye ait formlar çalışma kapsamından çıkartılmıştır.

Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılan araştırmada form ve ölçekler Google Forms üzerinden katılımcılara çevrim içi olarak ulaştırılmıştır. Katılımcılara önce Bilgilendirilmiş Onam Formu doldurtulmuş ve araştırma hakkında açıklamalar sunulmuştur. Bu aşamada araştırmaya katılımın isteğe bağlı olduğu ve gönüllülük esasına dayandığı ifade edilmiştir. Katılımcılara doldurtulan form ve ölçeklerde kimlik bilgileri istenmemiş olup, bilgiler anonim olarak saklanmıştır. Kişisel bilgi formunda, katılımcıların demografik özelliklerine dair bilgiler sorulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları şunlardır:

- Kişisel Bilgi Formu
- Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)
- Evlilik Tipleri Ölçeği (ETÖ)
- Aile İklimi Ölçeği (AİÖ)

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların sosyodemografik bilgilerini toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla katılımcıların yaş, evlilik süreleri, evlenme şekilleri, çocuk sayıları, aile tipleri ve yaşadıkları yerin özellikleri gibi bilgilerin toplanması hedeflenmiştir.

3.3.2. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg Self-Esteem Scale) 1965 yılında Morris Rosenberg tarafından benlik saygısı ölçüm aracı olarak geliştirilmiştir (Rosenberg, 1965). Çoktan seçmeli 12 alt kategoriden oluşan orijinal ölçekte 63 madde yer almaktadır. Rosenberg (1965), ergenlerle yaptığı çalışmada benlik saygısını çeşitli başka özelliklerle birlikte değerlendirmek amacıyla başka küçük alt ölçekler de kullanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmasına bunlar da alınmıştır. Ama her bir alt ölçeğin ölçtüğü özellikler ve değerlendirmeleri farklıdır. Dr. Füsün Çetin Çuhadaroglu 1985 yılında ölçeği Türkçe'ye çevirmiş, geri çevirisi ve lise öğrencilerinde geçerlik güvenirlik çalışmalarını yaparak Türkiye'deki ergenlerde de kullanılabilecek hale getirmiştir (Çuhadaroglu, 1986).

Bu çalışmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt kategorisi kullanılmıştır. 4'lü likert tipi bir ölçektir (Çok doğru= 4, Çok yanlış=1) ve ölçekte 3, 5, 8, 9 ve 10. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi benlik saygısının da yüksek olduğunu göstermektedir. 10-20 puan arası düşük, 20-30 puan arası orta ve 30-40 puan arası ise yüksek benlik saygısına sahip olduğunu göstermektedir (Garcia ve ark., 2019).

Ölçeğin orijinal çalışmasında 0,84'lük, Türkçe uyarlama çalışmasında ise 0,71'lik iç tutarlılık katsayısı elde edilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısını gösteren Cronbach Alfa değeri .88 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Evlilik Tipleri Ölçeği (ETÖ)

Evlilik Tipleri Ölçeği (ETÖ), Tekin Çatal, Kalkan ve Vural Batık (2018) tarafından evli bireylerin evlilik tiplerini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçek 30 maddeden oluşmaktadır ve üç alt boyut bulunmaktadır. Geleneksel tip 9 madde ile, ilişkili özerk tip 14 madde ile, özerk tip 7 madde ile ölçülmektedir. Ölçek 5'li likert tipinde puanlanmaktadır.

Ölçek geliştirme çalışmasında ilk aşamada pilot uygulama 50 evli birey ile gerçekleştirilmiş, madde-toplam test korelasyon değerleri ve iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Madde-toplam test korelasyon değerleri .30'un altında olan maddeler ölçekten çıkartılarak 37 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. İkinci aşamada 37 maddelik deneme formu 253 evli bireyle gerçekleştirilmiştir. Madde-toplam test korelasyon katsayısı tekrar incelenmiştir. Madde-toplam test korelasyon değeri .30'un altında olan iki madde çıkartılarak 35 madde ile Açıklayıcı Faktör Analizi hesaplanmıştır. Analiz bulgularına göre deneme formdan beş madde çıkartılmış ve böylece 30 maddelik ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin güvenirliği Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ve testi yarılama güvenirlik katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Cronbach Alpha katsayısı .92; Test yarılama güvenirliği katsayısı, ilk yarı için .83, ikinci yarı için .84 olduğu görülmüştür (Tekin Çatal ve ark., 2018). Bu araştırma için ölçeğin iç tutarlık güvenirliği .92 bulunmuştur.

3.3.4. Aile İklimi Ölçeği (AİÖ)

Aile İklimi Ölçeği Björnberg ve Nicholson (2007) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçeğin açık iletişim, uyumluluk, kuşaklararası ilgi, kuşaklararası otorite, duygusal uyum ve bilişsel uyumdan oluşan 6 alt boyutu ve 48 maddesi bulunmaktadır. Alt ölçekler sekiz maddeden oluşmakta ve katılımcılar likert tipi ölçeği 1'den 5'e kadar (1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) değerlendirmektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa değerleri, bilişsel uyum alt boyutu için .89, duygusal uyum alt boyutu için .89, uyumluluk alt boyutu için .86, kuşaklararası ilgi alt boyutu için .81, kuşaklararası otorite alt boyutu için .75, açık iletişim alt boyutu için .85 olarak hesaplanmıştır.

Ölçek Gönül ve arkadaşları (2018) tarafından Türk kültürüne uygun hale getirilerek Türkçe'ye uyarlanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi için 18-35 yaş aralığındaki 474 kişi ile, doğrulayıcı faktör analizi için ise 447 kişi ile çalışma yapılmıştır. Kuşaklararası otorite ve bilişsel uyum boyutu aynı kalmış, açık iletişim, uyumluluk, kuşaklararası ilgi ve duygusal uyum alt boyutları aile içi ilişkisellik olarak adlandırılan alt boyutta toplanmıştır. 48 maddeden 14'ü bu aşamada elenmiştir. 8 adet ters kodlanan madde (1, 6, 15, 21, 26, 28, 30, 32. maddeler) bulunmaktadır. Cronbach alfa değerleri ölçeğin tümü için 0.91, kuşaklararası otorite alt boyutunun .87, aile içi ilişkisellik alt boyutunun .95 ve bilişsel uyum alt boyutunun .87 olarak bulunmuştur.

Ölçekten alınabilecek minimum puan 55, maksimum puan 164'tür. Ölçeğin kesme puanı bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça aile ikliminin olumlu yönde arttığı söylenebilmektedir (Gönül ve ark., 2018). Bu araştırma için ölçeğin iç tutarlık güvenilirliğini gösteren Cronbach alfa değerleri aile içi ilişkisellik boyutu için .92, kuşaklararası otorite boyutu için .72 ve bilişsel uyum boyutu için .66 bulunmuştur. Aile iklimi ölçeğinin tümü için Cronbach alfa değeri .86 olarak hesaplanmıştır.

3.4. İstatistiksel Analiz

Çalışmaya katılan 399 evli kadının doldurmuş olduğu formlar değerlendirilmiş ve formu eksik veya hatalı doldurmuş olan 2 kişi ile uç değerlere sahip 5 kişiye ait formlar çalışma kapsamından çıkartılmıştır. 392 kişilik çalışma grubu ile analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmadaki analizler IBM - SPSS 26.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışma grubuna dair demografik değişkenlerin betimsel istatistikleri, frekanslarını, oranlarını, ortalama ve standart sapma değerlerini kapsayacak şekilde sunulmuştur.

Araştırmada kullanılan değişkenlerin dağılımlarının normallik varsayımlarını karşılayıp karşılamadığını incelemek için çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiştir. Değişkenlerin normallik varsayımlarını karşıladığı durumlarda Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi, Bağımsız Gruplar T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gibi parametrik testler, karşılamadığı durumlarda ise Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney-U gibi nonparametrik testler kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma kapsamında toplanan verilerle ilgili istatistiksel analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Betimsel İstatistiklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde sırasıyla, demografik özelliklere ilişkin bulgulara ve ölçeklerden alınan puanlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Demografik özelliklerin belirlenebilmesi için frekans analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılanların demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	n	%
Yaş	30 yaş ve altı	3,8
	31-45 yaş	45,2
	46-60 yaş	46,2
	61 yaş ve üstü	4,8
Evlilik Süresi	0-10 yıl	21,4
	11-20 yıl	30,9
	21-30 yıl	35,2
	31 yıl ve üzeri	12,5
Evlenme Şekli	Tanışarak	77,8
	Görücü usulü	17,3
	Diğer	4,8
Çocuk Sayısı	Çocuğum yok	7,9
	1 çocuk	33,4
	2 çocuk	47,4
	3 çocuk	8,9
	4 çocuk ve daha fazla	2,3
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	49,2

	Çalışmıyorum	130	33,2
	Emekliyim	69	17,6
Aile Yapısı	Çekirdek aile	370	94,4
	Geniş aile	22	5,6
Yaşadığı Yer	Köy/Kasaba/İlçe	45	11,5
	Şehir merkezi	113	28,8
	Büyükşehir	234	59,7
Eğitim	Ortaöğretim ve altı	86	21,9
	Önlisans	43	11,0
	Lisans	188	48,0
	Lisansüstü	75	19,1

Çalışmaya katılanların % 3.8'i (n=15) 30 yaş ve daha genç, % 45.2'si (n=177) 31-45 yaş arasında, %46.2'si (n=181) 46-60 yaş arasında, %4.8'i (n=19) ise 61 yaş ve üstündedir. Katılımcıların evlilik süreleri %21.4'ü (n=84) 10 yıl ve daha az, %30.9'u (n=121) 11-20 yıl, %35.2'si (n=138) 21-30 yıl, %12.5'i (n=49) ise 31 yıl ve daha uzun süredir evlidir. Katılımcıların evlenme şekillerine bakıldığında, %77.8'i (n=305) tanışarak evlenenlerden, %17.3'ü (n=68) görücü usulü evlenenlerden, %4.8'i (n=19) ise diğer yollarla evlenenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan evli kadınların çocuk sayıları incelendiğinde, %7.9'u (n=31) çocuğu olmayanlar, %33.4'ü (n=131) 1 çocuğu olanlar, %47.4'ü (n=186) 2 çocuğu olanlar, %8.9'u (n=35) 3 çocuğu olanlar ve %2.3'ü (n=9) 4 ve daha fazla çocuğu olanlardır. Katılımcıların %49.2'si (n=193) çalışmakta, %33.2'si (n=130) çalışmamakta, %17.6'sı (n=69) emeklidir. Katılımcıların %94.4'ü (n=370) çekirdek aile, %5.6'sı (n=22) geniş ailesiyle birlikte yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların yaşadığı yerler incelendiğinde, %11.5'i (n=45) köy/kasaba/ilçelerde, %28.8'i (n=113) şehir merkezlerinde, %59.7'si (n=234) ise büyükşehirlerde yaşamaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyleri %21.9'u (n=86) lise ve altı, %11.0'i (n=43) önlisans, %48.0'i (n=188) lisans, %19.1'i (n=75) ise lisansüstü düzeyindedir.

4.2. Ölçek Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek toplam puan ortalamaları ve ölçek alt boyutlarının puan ortalamalarına, standart sapma değerlerine ve ölçeklerden alınan en düşük ve en yüksek değerlere ilişkin betimsel istatistik bulguları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2 Ölçek puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

Ölçekler	Ort.	Ss	En Düşük Değer	En Yüksek Değer
Benlik Saygısı	32,95	5,04	13,00	40,00
Aile İklimi	130,36	14,30	78,00	160,00
Aile İçi İlişkisellik	91,42	11,92	50,00	105,00
Kuşaklararası Otorite	17,53	4,70	7,00	30,00
Bilişsel Uyum	21,40	3,77	6,00	30,00
Evlilik Tipleri				
Geleneksel Tip	34,23	6,52	14,00	45,00
İlişkili Özerk Tip	58,53	8,80	26,00	70,00
Özerk Tip	24,96	5,55	10,00	35,00

Elde edilen sonuçlar ayrıntılı olarak incelendiğinde, benlik saygısı ortalamasının 32.93 olduğu, ranjının ise 13.00 ile 40.00 arasında değiştiği görülmektedir. Katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu söylenebilir. Aile iklimi toplam puan ortalamasının 130.36 olduğu, ranjının 78.00 ile 160.00 arasında değiştiği bulunmuştur. Aile ikliminin alt boyutları incelendiğinde katılımcıların aile içi ilişkisellik puan ortalamalarının görece diğer alt boyutlara göre görece yüksek olduğu görülmektedir, aile içi ilişkisellik alt boyutunun puan ortalaması 91,42 iken kuşaklararası otorite puan ortalaması 17.53 ve bilişsel uyum puan ortalaması 21.40 olarak hesaplanmıştır. Evlilik tipleri incelendiğinde ise geleneksel tip puan ortalaması 34.23, ilişkili özerk tip puan ortalaması 58.53 ve özerk tip puan ortalaması 24.96’dır. Katılımcıların en yüksek evlilik tipi boyutu ilişkili özerk tip olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde kullanılacak testlerin belirlenmesi için çalışma grubunun Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Evlilik Tipleri Ölçeği ve Aile İklimi Ölçeğinden aldığı puanların normal dağılıp dağılmadığı

incelenmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1.5 ve +1.5 arasında olması dağılımın normalliğine işaret ettiği göz önünde bulundurulduğunda verilerin normal dağıldığı görülmektedir (Tabachnick ve ark., 2007). Ölçeklere dair çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3 Ölçek Puanlarına Dair Betimsel Normallik Değerleri

Ölçek	Alt Boyutlar	n	Ort.	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Benlik Saygısı	392	32,95	5,04	-,649	,505
	Aile İçi İlişkisellik	392	91,42	11,92	-1,162	,957
Aile İklimi Ölçeği	Kuşaklararası Otorite	392	17,53	4,70	,192	-,445
	Bilişsel Uyum	392	21,40	3,77	-,286	,745
	Aile İklimi Toplam Puanı	392	130,36	14,30	-,845	,723
	Geleneksel Tip	392	34,23	6,52	-,478	-,132
Evlilik Tipleri Ölçeği	İlişkili Özerk Tip	392	58,53	8,80	-1,145	1,409
	Özerk Tip	392	24,96	5,55	-,424	-,304

Mevcut bulgular doğrultusunda verilerin normal dağıldığı durumlarda parametrik testlerin, normal dağılmadığı durumlarda ise nonparametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

4.3. Benlik Saygısı ile Evlilik Tipleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Araştırmanın ilk hipotezini test etmek üzere araştırmaya katılanların benlik saygısı puanları, geleneksel tip, ilişkili özerk tip ve özerk tip olmak üzere evlilik tipleri puanları arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır. Korelasyon katsayısı, iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını tespit edip yorumlamak amacıyla kullanılır “ $r=-,30$ ile $+,30$ düşük ilişki, $r=-,31$ ile $-,69$ orta ilişki, $r=-,70$ ile $+,1,0$ yüksek ilişki” iki değişken arasındaki ilişkinin, bir ya da daha çok değişkenin kontrol edilmesiyle hesaplanmasını sağlar (Büyüköztürk 2020). Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4 Evli Kadınların Benlik Saygısı ile Evlilik Tipleri Arasındaki İlişki

	Benlik Saygısı	Geleneksel Tip	İlişkili Özerk Tip	Özerk Tip
Benlik Saygısı		,083	,371*	,348*
Geleneksel Tip	,083		,642*	,588*
İlişkili Özerk Tip	,371*	,642*		,735*
Özerk Tip	,348*	,588*	,735*	

*p<0.05

Tablo 4’e göre benlik saygısı ile evlilik tiplerinin alt boyutlarından geleneksel tip arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Benlik saygısı ile ilişkili özerk tip arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r=.371$, $p<0.05$) bulunmuştur. Benlik saygısı ile özerk tip arasında ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r=.348$, $p<0.05$) tespit edilmiştir.

4.4. Benlik Saygısı ile Aile İklimleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci hipotezini test etmek üzere, araştırmaya katılanların benlik saygısı puanları, aile içi ilişkisellik, kuşaklararası otorite, bilişsel uyum ve aile iklimi toplam puanları arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5 Evli Kadınların Benlik Saygıları ve Aile İklimi Arasındaki İlişki

	Benlik Saygısı	Aile İçi İlişkisellik	Kuşaklararası Otorite	Bilişsel Uyum	Aile İklimi
Benlik Saygısı		,332*	-,192*	,198*	,265*
Aile İçi İlişkisellik	,332*		-,151*	,514*	,920*
Kuşaklararası Otorite	-,192*	-,151*		-,097	,178*
Bilişsel Uyum	,198*	,514*	-,097		,661*
Aile İklimi	,265*	,920*	,178*	,661*	

*p<0.05

Tablo 5’e göre benlik saygısı ile aile ikliminin alt boyutlarından aile içi ilişkisellik boyutu arasında anlamlı ve orta seviyeli ($r=.332$, $p<0.05$) bir ilişkinin bulunduğu gözlemlenmektedir. Benlik saygısı ile aile ikliminin alt boyutlarından olan

kuşaklararası otorite arasındaki ilişki anlamlı, düşük seviyeli ve negatif yönlü bir ilişki ($r = -.192, p < 0.05$) olduğu gözlemlenmektedir. Benlik saygısı ile aile ikliminin son alt boyutu olan bilişsel uyum arasındaki ilişki anlamlı, düşük seviyeli ve pozitif yönlü bir ilişki ($r = .198, p < 0.05$) olarak saptanmıştır. Benlik saygısı ile aile iklimi toplam puanı arasında ise yine anlamlı ve düşük seviyeli bir ilişki ($r = .265, p < 0.05$) tespit edilmiştir.

4.5. Evlilik Tipleri ile Aile İklimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü hipotezini test etmek amacıyla evlilik tipleri ile aile iklimleri arasında bir ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Testi ile saptanmıştır. Test sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6 Evlilik Tipleri ile Aile İklimleri Arasındaki İlişki

	Geleneksel Tip	İlişkili Özerk Tip	Özerk Tip	Aile İçi İlişkisellik	Kuşaklar arası Otorite	Bilişsel Uyum	Aile İklimi
Geleneksel Tip		,642**	,588**	,588**	-,018	,336**	,573**
İlişkili Özerk Tip	,642**		,735**	,700**	-,232**	,437**	,623**
Özerk Tip	,588**	,735**		,578**	-,107*	,347**	,538**
Aile İçi İlişkisellik	,588**	,700**	,578**		-,151**	,514**	,920**
Kuşaklararası Otorite	-,018	-,232**	-,107*	-,151**		-,097	,178**
Bilişsel Uyum	,336**	,437**	,347**	,514**	-,097		,661**
Aile İklimi	,573**	,623**	,538**	,920**	,178**	,661**	

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 6’ya göre geleneksel tip ile aile ikliminin alt boyutlarından aile içi ilişkisellik arasında anlamlı ve pozitif yönlü orta seviyeli bir ilişki ($r = .588, p < 0.01$) saptanmıştır. Geleneksel tip ile bilişsel uyum arasında anlamlı, pozitif yönlü, orta seviyeli bir ilişki ($r = .336, p < 0.01$) saptanmıştır. Geleneksel tip ile aile iklimi toplam ölçümü arasında ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r = .573, p < 0.01$) tespit edilmiştir. İlişkili özerk tip ile aile içi ilişkisellik arasında anlamlı, pozitif yönlü ve yüksek seviyede bir ilişki ($r = .700, p < 0.01$) saptanmıştır. İlişkili özerk tip ile

kuşaklararası otorite arasında anlamlı, negatif yönlü ve düşük seviyeli bir ilişki ($r = -.232$, $p < 0.01$) tespit edilmiştir. İlişkili özerk tip ile bilişsel uyum arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r = .437$, $p < 0.01$) saptanmıştır. İlişkili özerk tip ile aile iklimi toplam ölçümü arasındaki ilişki ($r = .623$, $p < 0.01$) ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyededir. Özerk tip ile aile ikliminin alt boyutları arasında sırasıyla; aile içi ilişkisellik ile anlamlı, orta seviyede ilişki ($r = .578$, $p < 0.01$); kuşaklararası otorite ile anlamlı, negatif yönlü düşük seviyede ilişki ($r = -.107$, $p < 0.05$); bilişsel uyum ile anlamlı pozitif yönlü ve orta seviyede ilişki ($r = .347$, $p < 0.01$) ve aile iklimi toplam ölçümü arasında anlamlı, pozitif yönlü, orta seviyede bir ilişki ($r = .538$, $p < 0.01$) tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda gözlemlenen ilişki yönü incelendiğinde kuşaklararası otorite boyutunun tüm evlilik tipleri ile olan ilişkileri negatif yönlü olarak ortaya çıkmıştır.

4.6. Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyo-demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmaya katılan evli kadınların benlik saygılarının yaşa, evlilik süresine, evlenme şekline, çocuk sayısına, çalışma durumuna ve eğitim seviyesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Yapılan varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7 Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	5	31,4000	6,84314	3,671	.012	C > B
	B.31 – 45 yaş	77	32,1751	5,11658			
	C.46 – 60 yaş	81	33,7901	4,83392			
	D.60 yaş ve üstü	9	33,4737	3,54915			
Evlilik Süresi	A.0-10 yıl	84	32,2500	5,71170	1,338	,262	—
	B.11-20 yıl	121	33,0083	5,06540			
	C.21-30 yıl	138	32,9420	4,79472			
	D.31 yıl ve üzeri	49	34,0612	4,40836			
Evlenme Şekli	A.Tanışarak	305	33,3803	4,81496	5,953	,003	A>B
	B.Görücü usulü	68	31,0735	5,72065			

	C.Diğer	19	32,8421	4,91328			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	33,1290	4,93114			
	B.1 çocuk	131	33,8702	4,77396			
	C.2 çocuk	186	32,6129	5,26802	2,356	,053	—
	D.3 çocuk	35	31,2286	4,82692			
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	32,7778	3,80058			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	33,6218	4,71223			
	B.Çalışmıyorum	130	31,4769	5,59237	8,713	,000	A>B, C>B
	C.Emekliyim	69	33,8696	4,28030			
Yaşadığı Yer	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	31,6667	4,31699			
	B.Şehir Merkezi	113	32,4690	5,46428	3,081	,047	—
	C.Büyükşehir	234	33,4359	4,92499			
Eğitim Düzeyi	A.Ortaöğretim ve altı	86	30,7791	4,89514			
	B.Önlisans	43	33,1860	5,24747			
	C.Lisans	188	33,4468	5,03701	7,549	,000	A< C, A < D
	D.Lisansüstü	75	34,0800	4,47745			

Tablo 7’de gösterilmiş olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, benlik saygısı düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F= 3,671$, $p < .05$). Farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu belirlemek için post-hoc test olarak varyanslar homojen olmadığından dolayı Games Howell testi yapılmış ve buna göre 46-60 yaş grubundakilerin benlik saygısı düzeylerinin 31-45 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı düzeylerinin evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan ANOVA testi sonucunda, grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığı görülmektedir ($p> .05$). Benlik saygısı düzeylerinin evlenme şekline göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan ANOVA testi analizleri incelendiğinde, benlik saygısı düzeylerinin evlenme şekline göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F= 5,953$, $p < .05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc test olarak varyanslar homojen olduğu için Scheffe testi yapılmış ve buna göre tanışarak evlenenlerin benlik saygısı düzeylerinin görücü usulü

ile evlenenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı düzeylerinin bireylerin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere gerçekleştirilen varyans analizi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F=8,713$, $p<.05$). Varyanslar homojen olduğundan farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere Scheffe testi yapılmış ve çalışmayanların benlik saygısı düzeylerinin çalışanlara ve emeklilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Benlik saygısı düzeylerinin yaşadığı yere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan testte ($F= 3,081$, $p > .05$) anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır. Benlik saygısı düzeylerinin eğitim seviyelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan ANOVA testi analizleri incelendiğinde, benlik saygısı düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F= 7,549$, $p < .05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc test olarak varyanslar homojen olduğu için Scheffe testi yapılmış ve buna göre ortaöğretim ve altı eğitim seviyesinde bulunanların benlik saygısı düzeylerinin lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindekilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Benlik saygısı düzeylerinin bireylerin aile yapısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere Bağımsız Gruplar T Testi uygulanmış ve test sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8 Benlik Saygısı Düzeylerinin Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Grup	n	x	Ss	t	Sd	p
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	370	33,0027	5,02217	,781	390	,435
	Geniş Aile	22	32,1364	5,55745			

Çekirdek aile ile geniş aileye sahip olan evli kadınların benlik saygısı düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır ($p> .05$).

4.7. Evlilik Tiplerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığının İncelenmesi

4.7.1. Geleneksel Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan evli kadınların evlilik tiplerinin alt boyutlarından olan geleneksel tip puanlarının yaş gruplarına, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayılarına, çalışma durumlarına, yaşadığı yere ve eğitim düzeylerine göre farklılaşıp

farklılaşmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9 Geleneksel Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlam lı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	15	37,0667	7,10600	1,922	,125	—
	B.31 – 45 yaş	177	34,6497	6,32019			
	C.46 – 60 yaş	181	33,5359	6,42868			
	D.60 yaş ve üstü	19	34,7368	8,29218			
Evlilik Süresi	A.0-10 yıl	84	35,3214	6,44749	1,174	,319	—
	B.11-20 yıl	121	34,2231	6,40246			
	C.21-30 yıl	138	33,6377	5,94861			
	D.31 yıl ve üzeri	49	34,0612	8,28002			
Evllenme Şekli	A.Tanışarak	305	34,6525	6,05217	2,879	,057	—
	B.Görücü usulü	68	32,7353	8,02165			
	C.Diğer	19	32,8421	7,33533			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	35,8710	6,52044	1,507	,199	—
	B.1 çocuk	131	34,4198	5,83880			
	C.2 çocuk	186	33,6774	6,92143			
	D.3 çocuk	35	35,6000	6,41781			
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	32,0000	7,34847			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	34,1865	6,27050	,085	,919	—
	B.Çalışmıyorum	130	34,4077	6,78427			
	C.Emekliyim	69	34,0290	6,82118			
Yaşadığı Yer	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	34,4000	7,17762	,023	,978	—
	B.Şehir Merkezi	113	34,2655	7,22967			
	C.Büyükşehir	234	34,1838	6,05238			
Eğitim	A.Ortaöğretim ve altı	86	35,2442	7,05764	1,187	,314	—

Düzeyi	B.Önlisans	43	34,0000	6,50275
	C.Lisans	188	34,1809	6,65412
	D.Lisansüstü	75	33,3333	5,47311

Tablo 9’da sunulmuş olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, geleneksel tip düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$). Aynı şekilde, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayılarına, çalışma durumlarına, yaşadıkları yere ve eğitim seviyelerine göre de geleneksel tip puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

Geleneksel Tip puanlarının aile yapısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar T Testi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10 Geleneksel Tip Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi

	Grup	n	x	Ss	t	Sd	p
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	370	34,0865	6,58635	-1,817	390	,070
	Geniş Aile	22	36,6818	4,93179			

Aile yapılarına göre geleneksel tip puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar T Testi ile incelenmiş ve Tablo 10’da sunulduğu gibi, aile tipinin geniş veya çekirdek aile olması ile geleneksel tip puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$).

4.7.2. İlişkili Özerk Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Çalışmaya katılan evli kadınların ilişkili özerk tip puanlarının evlenme şekli, çalışma durumu, yaşadığı yer ve eğitim seviyesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11 İlişkili Özerk Tip Sosyodemografik Değişkenler ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlam lı Fark
Evlenme Şekli	A.Tanışarak	305	59,7770	7,69074	15,716	,000	A>B
	B.Görücü usulü	68	53,4853	10,98098			
	C.Diğer	19	56,7368	10,49784			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	59,8808	7,74941	4,649	,010	A>B
	B.Çalışmıyorum	130	56,9923	10,09989			
	C.Emekliyim	69	57,6957	8,49966			
Yaşadığı Yer	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	56,3556	8,27965	4,800	,009	C>A
	B.Şehir merkezi	113	57,1150	10,52951			
	C.Büyükşehir	234	59,6453	7,79170			
Eğitim Durumu	A.Ortaöğretim ve altı	86	56,0233	9,76425	5,227	,002	D>A,C
	B.Önlisans	43	57,6744	9,81428			
	C.Lisans	188	58,7660	8,54798			
	D.Lisansüstü	75	61,3467	6,69710			

İlişkili özerk tip puanlarının evlenme şekline ($F= 15,716$, $p < .05$), çalışma durumuna ($F= 4,649$, $p < .05$), yaşadığı yere ($F= 4,800$, $p < .05$) ve eğitim seviyesine ($F= 5,227$, $p < .05$) göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Tanışarak evlenenlerin görücü usulü evlenenlere göre, çalışanların çalışmayanlara göre, büyükşehirde yaşayanların köy/kasaba/ilçede yaşayanlara göre ve lisansüstü mezunlarının lisans ve ortaöğretim ve altı seviyeden mezun olanlara göre daha yüksek ilişkili özerk tip puanı olduğu saptanmıştır.

İlişkili özerk tip puanlarının yaş gruplarına, evlilik sürelerine, çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadıklarını araştırmak üzere veriler normal dağılım göstermediği için uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12 İlişkili Özerk Tip Puanlarının Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Grup	n	Standart Ortalama	Sd.	χ^2	p
Yaş Grupları	30 yaş ve altı	15	217,83	3	5,974	,113
	31-45 yaş	177	208,54			
	46-60 yaş	181	186,96			
	60 yaş ve üstü	19	158,39			
Evlilik Süresi	0-10 yıl	84	227,60	3	12,130	,007
	11-20 yıl	121	202,89			
	21-30 yıl	138	182,29			
	31 yıl ve üzeri	49	167,43			
Çocuk Sayısı	Çocuğum yok	31	227,32	4	9,317	,054
	1 çocuk	131	214,37			
	2 çocuk	186	183,07			
	3 çocuk	35	179,07			
	4 çocuk ve daha fazla	9	175,56			

Çalışma grubunun ilişkili özerk tip puanlarının evlilik sürelerine göre farklılık gösterip göstermediklerini araştırmak üzere uygulanan Kruskal-Wallis H Testi sonucunda en az iki grup arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmış, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu araştırmak üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır ve sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13 İlişkili Özerk Tip Puanlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Evlilik Süre	n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
0-10 yıl	84	127,74	10730,00	4432,000	-2,942	,003
21-30 yıl	138	101,62	14023,00			
0-10 yıl	84	73,95	6211,50	4432,000	-2,725	,006
31 Yıl ve üzeri	49	55,09	2699,50			

İlişkili özerk tip puanlarının evlilik süresine göre anlamlı olarak farklılaştığı ve 0-10 yıllık evli kadınların, 21-30 ve 31 yıldan daha fazla süredir evli olanlara göre ilişkili özerk tip puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İlişkili özerk tip puanlarının aile yapısına göre farklılık gösterip göstermediklerini araştırmak üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14 İlişkili Özerk Tip Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Çekirdek Aile	370	197,09	72922,50	3852,500	-,422	,673
Geniş Aile	22	186,61	4105,50			

İlişkili özerk tip puanlarının aile yapısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

4.7.3. Özerk Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması

Araştırmaya katılan evli kadınların evlilik tiplerinin alt boyutlarından olan özerk tip puanlarının yaş gruplarına, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayılarına, çalışma durumlarına, yaşadığı yere ve eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15 Özerk Tip Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlam lı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	15	27,0000	5,30498	1,425	,235	—
	B.31 – 45 yaş	177	25,0791	5,54880			
	C.46 – 60 yaş	181	24,5414	5,62877			
	D.60 yaş ve üstü	19	26,3158	4,87685			
Evlilik	A.0-10 yıl	84	25,9881	5,51994	2,506	,059	—

Süresi	B.11-20 yıl	121	25,2562	5,35339			
	C.21-30 yıl	138	24,0000	5,48921			
	D.31 yıl ve üzeri	49	25,2041	6,03800			
Evlenme Şekli	A.Tanışarak	305	25,5213	5,02694			
	B.Görücü usulü	68	22,6471	6,94276	7,838	,000	A>B
	C.Diğer	19	24,3158	6,21872			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	27,0645	5,47074			
	B.1 çocuk	131	25,8626	4,72435			
	C.2 çocuk	186	24,3710	5,79067			E<A,
	D.3 çocuk	35	24,2571	5,89288	4,864	,001	E<B
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	19,6667	6,26498			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	25,6632	4,99537			
	B.Çalışmıyorum	130	23,6846	6,10761	5,320	,005	A>B
	C.Emekliyim	69	25,4203	5,62402			
Yaşadığı Yer	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	24,3778	5,89024			
	B.Şehir Merkezi	113	24,4425	6,01625	1,254	,286	—
	C.Büyükşehir	234	25,3291	5,24820			
Eğitim Düzeyi	A.Ortaöğretim ve altı	86	23,8023	6,65064			
	B.Önlisans	43	24,6512	5,23215			
	C.Lisans	188	25,4043	5,37735	1,839	,140	—
	D.Lisansüstü	75	25,3733	4,63469			

Özerk tip puanları evlenme şekli, çocuk sayısı ve çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Tanışarak evlenenlerin özerk tip puanları görücü usulü ile evlenenlerden daha yüksektir ($F= 7,838$, $p < .05$). Çocuk sayısına göre de anlamlı olarak farklılaşan özerk tip puanları 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlarda, çocuğu olmayanlara ve 1 çocuğu olanlara göre daha düşüktür ($F= 4,864$, $p < .05$). Çalışanların özerk tip puanları da çalışmayanlara göre daha yüksektir ($F= 5,320$, $p < .05$).

Özerk Tip puanlarının aile yapısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar T Testi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16 Özerk Tip Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Grup	n	x	Ss	t	Sd	p
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	370	25,0135	5,48635	,719	390	,473
	Geniş Aile	22	24,1364	6,73509			

Aile yapılarına göre özerk tip puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar T Testi ile incelenmiş ve Tablo 16’da sunulduğu gibi, aile tipinin geniş veya çekirdek aile olması ile özerk tip puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$).

4.8. Aile İkliminin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığının İncelenmesi

4.8.1. Aile İkliminin Alt Boyutlarından Aile İçi İlişkisellik Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmaya katılan evli kadınların aile ikliminin alt boyutlarından olan aile içi ilişkisellik düzeylerinin yaş gruplarına, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayılarına, çalışma durumlarına, yaşadığı yere ve eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17 Aile İçi İlişkisellik Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	15	90,8667	12,60876			
	B.31 – 45 yaş	177	91,4124	11,60400			
	C.46 – 60 yaş	181	91,5635	12,28290	,040	,989	—
	D.60 yaş ve üstü	19	90,7368	11,77965			
Evlilik Süresi	A.0-10 yıl	84	91,0476	11,86663			
	B.11-20 yıl	121	91,5868	13,24806			
	C.21-30 yıl	138	92,0942	11,04793	,476	,699	—
	D.31 yıl ve üzeri	49	89,8163	11,10682			

Evlenme Şekli	A.Tanışarak	305	92,5803	10,96920			
	B.Görücü usulü	68	86,7353	14,54444	7,09	,001	A>B
	C.Diğer	19	89,7368	12,66597			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	89,1613	14,55357			
	B.1 çocuk	131	92,5573	11,12320			
	C.2 çocuk	186	91,4624	12,22630	1,13	,339	—
	D.3 çocuk	35	90,4857	11,36654	6		
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	85,7778	7,62853			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	91,4352	11,56896			
	B.Çalışmıyorum	130	91,4923	12,89627	,007	,993	—
	C.Emekliyim	69	91,2899	11,14226			
Yaşadığı Yer	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	89,5333	11,62012			
	B.Şehir Merkezi	113	89,2566	13,84079	4,15	,016	C>B
	C.Büyükşehir	234	92,8419	10,77215	2		
Eğitim Düzeyi	A.Ortaöğretim ve altı	86	89,1628	11,61830			
	B.Önlisans	43	90,0465	13,47300	2,47	,061	
	C.Lisans	188	91,7500	12,57177	5		
	D.Lisansüstü	75	94,0133	8,92838			

Aile içi ilişkisellik düzeylerinin çeşitli sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmasını incelemek üzere yapılan ve sonuçları Tablo 9’da sunulmuş olan ANOVA testi sonuçlarına göre, aile içi ilişkisellik puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$). Evlilik sürelerine göre aile içi ilişkisellik puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Aile içi ilişkisellik puanlarının evlenme şekline göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek üzere gerçekleştirilen ANOVA testinde en az iki grup arasında anlamlı farklılaşma saptanmış, varyanslar homojen olmadığı için gruplararası farkı tespit etmek üzere post-hoc test olarak Games-Howell testi kullanılmış ve tanışarak evlenenlerin aile içi ilişkisellik düzeylerinin görücü usulüyle evlenenlere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F=8,713$, $p<.05$). Aile içi ilişkisellik puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı olarak

farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$). Aile içi ilişkisellik puanlarının çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$). Yaşadığı yere göre aile içi ilişkisellik puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan ANOVA testi sonucunda, anlamlı farklılık saptanmıştır. Varyanslar homojen olmadığı için post-hoc analiz olarak Games-Howell testi kullanılmış ve büyükşehirde yaşayanların aile içi ilişkisellik puanlarının şehir merkezinde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F=4,152$, $p<.05$). Aile içi ilişkisellik puanlarının eğitim seviyesine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

Aile içi ilişkisellik puanlarının aile yapısına göre farklılık gösterip göstermediklerini araştırmak üzere uygulanan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18 Aile İçi İlişkisellik Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Çekirdek Aile	370	197,02	72898,00	3877,000	-,374	,708
Geniş Aile	22	187,73	4130,00			

Aile içi ilişkisellik puanlarının aile yapısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$).

4.8.2. Aile İkliminin Alt Boyutlarından Kuşaklararası Otorite Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Aile ikliminin ikinci alt boyutu olan kuşaklararası otorite boyutunun çalışmaya katılanların sosyodemografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19 Kuşaklararası Otorite Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	15	18,6000	3,92428	2,067	,104	—
	B.31 – 45 yaş	177	17,5989	4,92242			
	C.46 – 60 yaş	181	17,1547	4,49547			
	D.60 yaş ve üstü	19	19,7368	4,67668			
Evlilik Süresi	A.0-10 yıl	84	17,0595	5,42496	,519	,669	—
	B.11-20 yıl	121	17,7355	4,65612			
	C.21-30 yıl	138	17,7536	3,98136			
	D.31 yıl ve üzeri	49	17,2449	5,39495			
Evlenme Şekli	A.Tanışarak	305	17,0492	4,49644	7,951	,000	B>A
	B.Görücü usulü	68	19,4559	5,18158			
	C.Diğer	19	18,4737	4,48910			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	18,0968	4,59967	8,865	,000	E>D>> C>B
	B.1 çocuk	131	15,8626	4,36025			
	C.2 çocuk	186	18,0054	4,59788			
	D.3 çocuk	35	19,8857	4,64487			
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	21,1111	4,62181			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	17,3316	4,65182	4,947	,008	B>C
	B.Çalışmıyorum	130	18,4615	4,88496			
	C.Emekliyim	69	16,3623	4,20074			
Yaşadığı Yer	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	19,2444	5,43204	5,016	,007	A>C
	B.Şehir Merkezi	113	17,9558	5,05574			
	C.Büyükşehir	234	17,0043	4,28041			
Eğitim Düzeyi	A.Ortaöğretim ve altı	86	18,9302	4,78181	5,777	,001	A>D
	B.Önlisans	43	17,6047	4,80149			
	C.Lisans	188	17,5372	4,59990			

Kuşaklararası otorite puanlarının yaş aralığına, evlilik süresine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Evlenme şekline göre ise anlamlı olarak farklılaştığı saptanmış ve farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek için post-hoc test olarak Scheffe testi uygulanmıştır, görücü usulü evlenenlerin kuşaklararası otorite puanlarının tanışarak evlenenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F = 7,951$, $p < .05$). Kuşaklararası otorite puanlarının çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($F = 8,865$, $p < .05$), 4 ve daha fazla çocuğu olanların kuşaklararası otorite puanlarının, üç çocuğu olanlardan, üç çocuğu olanların iki çocuğu olanlardan, iki çocuğu olanların ise bir çocuğu olanlardan daha yüksek kuşaklararası otorite puanı olduğu saptanmıştır. Kuşaklararası otorite puanlarının çalışma durumuna göre de anlamlı olarak farklılaştığı, çalışmayanların puanlarının emekli olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($F = 4,947$, $p < .05$). Kuşaklararası otorite puanlarının yaşadığı yere göre de anlamlı olarak farklılaştığı ($F = 5,016$, $p < .05$), köy/kasaba/ilçede yaşayanların puanlarının büyükşehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kuşaklararası otorite puanlarının eğitim seviyesine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($F = 5,777$, $p < .05$) ve ortaöğretim ve altı eğitim seviyesindekilerin, lisansüstü mezunlarına göre daha yüksek puanları olduğu tespit edilmiştir.

Kuşaklararası otorite puanlarının aile yapısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar T Testi ile incelenmiş ve sonuçları Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20 Kuşaklararası Otorite Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Grup	n	x	Ss	t	Sd	p
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	370	17,3811	4,63440	-2,691	390	,007
	Geniş Aile	22	20,1364	5,18510			

Aile yapılarına göre kuşaklararası otorite puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Gruplar T Testi ile incelenmiş ve Tablo 20’de sunulduğu gibi, geniş aile ve çekirdek aile yapısına göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t = -2,691$, $p < .05$), geniş aileye sahip olanların kuşaklararası otorite puanlarının çekirdek aileye sahip olanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.8.3. Aile İkliminin Alt Boyutlarından Bilişsel Uyum Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Aile ikliminin üçüncü alt boyutu olan bilişsel uyum boyutunun çalışmaya katılanların sosyodemografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçları Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21 Bilişsel Uyum Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	15	21,4667	3,48193	,475	,700	—
	B.31 – 45 yaş	177	21,5819	4,09064			
	C.46 – 60 yaş	181	21,3039	3,48033			
	D.60 yaş ve üstü	19	20,5789	3,79057			
Evlilik Süresi	A.0-10 yıl	84	21,5833	3,72296	,336	,799	—
	B.11-20 yıl	121	21,4298	4,32787			
	C.21-30 yıl	138	21,4348	3,19890			
	D.31 yıl ve üzeri	49	20,9184	3,97826			
Evlenme Şekli	A.Tanışarak	305	21,6098	3,80727	2,619	,074	—
	B.Görücü usulü	68	20,4559	3,70733			
	C.Diğer	19	21,4211	3,09688			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	21,7097	3,57951	,735	,569	—
	B.1 çocuk	131	21,5420	4,00626			
	C.2 çocuk	186	21,2581	3,74138			
	D.3 çocuk	35	21,8000	3,45390			
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	19,6667	2,87228			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	21,6891	3,52620	1,153	,317	—
	B.Çalışmıyorum	130	21,1769	4,21416			
	C.Emekliyim	69	21,0145	3,56244			
Yaşadığı	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	20,2000	3,21644	3,96	,020	C>A

Yer	B.Şehir Merkezi	113	21,0796	4,21973	4		
	C.Büyükşehir	234	21,7863	3,59620			
Eğitim Düzeyi	A.Ortaöğretim ve altı	86	20,5233	3,64200			
	B.Önlisans	43	20,0465	4,70032	5,20		
	C.Lisans	188	21,8457	3,66551	3	,002	B<C,D
	D.Lisansüstü	75	22,0667	3,26874			

Gerçekleştirilen analizler sonucunda çalışmaya katılanların bilişsel uyum düzeylerinin yaş aralıklarına, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayılarına ve çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > .05$) tespit edilmiştir. Bilişsel uyum düzeylerinin yaşadığı yere göre anlamlı olarak farklılaştığı ve büyükşehirde yaşayanların bilişsel uyum puanlarının köy/kasaba/ilçede yaşayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($F = 3,964$, $p < .05$). Bilişsel uyum puanlarının eğitim seviyesine göre de anlamlı olarak farklılaştığı ($F = 5,203$, $p < .05$) ve önlisans mezunlarının lisans ve lisansüstü mezunlarına göre daha düşük puanlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aile yapılarına göre bilişsel uyum düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T Testi sonuçları Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22 Bilişsel Uyum Düzeylerinin Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Grup	n	x	Ss	t	Sd	p
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	370	21,3892	3,78700	-,243	390	,808
	Geniş Aile	22	21,5909	3,66007			

Bilişsel uyum düzeylerinin geniş aile ve çekirdek aile yapısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t = -2,691$, $p > .05$).

4.8.4. Aile İklimi Toplam Puanlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Aile iklimi toplam puanlarının sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesine yönelik gerçekleştirilen ANOVA testinin sonuçları Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23 Aile İklimi Toplam Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılaşması ANOVA Testi Sonuçları

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Yaş	A.30 yaş ve altı	15	130,9333	15,28055	,072	,975	—
	B.31 – 45 yaş	177	130,5932	14,42786			
	C.46 – 60 yaş	181	130,0221	14,05701			
	D.60 yaş ve üstü	19	131,0526	15,72144			
Evlilik Süresi	A.0-10 yıl	84	129,6905	14,50216	,734	,532	—
	B.11-20 yıl	121	130,7521	15,21309			
	C.21-30 yıl	138	131,2826	13,34275			
	D.31 yıl ve üzeri	49	127,9796	14,35922			
Evllenme Şekli	A.Tanışarak	305	131,2393	13,42174	2,921	,055	—
	B.Görücü usulü	68	126,6471	17,58456			
	C.Diğer	19	129,6316	13,54503			
Çocuk Sayısı	A.Çocuğum yok	31	128,9677	16,03846	,426	,790	—
	B.1 çocuk	131	129,9618	13,24701			
	C.2 çocuk	186	130,7258	14,91145			
	D.3 çocuk	35	132,1714	14,57130			
	E.4 çocuk ve daha fazla	9	126,5556	9,56702			
Çalışma Durumu	A.Çalışıyorum	193	130,4560	13,30176	,676	,509	—
	B.Çalışmıyorum	130	131,1308	16,19282			
	C.Emekliyim	69	128,6667	13,22505			
Yaşadığı	A.Köy/Kasaba/İlçe	45	128,9778	15,13949	2,334	,098	—

Yer	B.Şehir Merkezi	113	128,2920	16,72075			
	C.Büyükşehir	234	131,6325	12,70673			
Eğitim Düzeyi	A.Ortaöğretim ve altı	86	128,6163	15,32792			
	B.Önlisans	43	127,6977	16,97131	1,429	,234	—
	C.Lisans	188	131,1330	14,60307			
	D.Lisansüstü	75	131,9733	9,82822			

Gerçekleştirilen analizler sonucunda çalışmaya katılanların aile iklimi toplam puanlarının yaş aralıklarına, evlilik sürelerine, evlenme şekillerine, çocuk sayılarına, çalışma durumlarına, yaşadığı yerlere ve eğitim seviyelerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Aile yapılarına göre aile iklimi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere gerçekleştirilen Bağımsız Gruplar T Testi sonuçları Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24 Aile İklimi Puanlarının Aile Yapısına Göre Farklılaşması Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

	Grup	n	x	Ss	t	Sd	p
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	370	130,2784	14,24793	-,490	390	,624
	Geniş Aile	22	131,8182	15,44464			

Aile iklimi toplam puanlarının geniş aile ve çekirdek aile yapısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($t = -,490$, $p > .05$).

4.9. Evlilik Tipleri ve Aile İkliminin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığının İncelenmesi

4.9.1. Evlilik Tiplerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşması

Evlilik tiplerinin benlik saygısı düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesine yönelik gerçekleştirilen ANOVA testinin sonuçları Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25 Evlilik Tiplerinin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşması

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Geleneksel Tip	A.Düşük Benlik Saygısı	7	34,0000	8,88819			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	33,3947	6,57512	1,353	,260	—
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	34,5904	6,43588			
İlişkili Özerk Tip	A.Düşük Benlik Saygısı	7	48,1429	15,50729			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	55,0000	8,81069	21,526	,000	C > B
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	60,2952	7,95226			
Özerk Tip	A.Düşük Benlik Saygısı	7	19,5714	9,88024			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	22,8860	4,98983	17,072	,000	C > B
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	25,9779	5,34092			

Evlilik tiplerinin benlik saygısı düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA Testi sonuçlarına göre geleneksel tip puanının benlik saygısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. İlişkili özerk tip puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı ve yüksek benlik saygısı olanların ilişkili özerk tip puanlarının orta düzeyde benlik saygısı olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Özerk tip puanlarının benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı, yüksek benlik saygısı olanların özerk tip puanlarının orta benlik saygısı olanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<.05$).

4.9.2. Aile İklimi Puanlarının Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşması

Aile iklimi puanlarının benlik saygısı düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesine yönelik gerçekleştirilen ANOVA testinin sonuçları Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26 Aile İkliminin Benlik Saygısına Göre Farklılaşması

	Grup	n	Ort.	Ss	F	P	Anlamlı Fark
Aile İçi İlişkisel	A.Düşük Benlik Saygısı	7	81,0000	17,89786			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	86,6228	12,68362	18,449	,000	C > B
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	93,7196	10,65949			
Kuşaklar arası Otorite	A.Düşük Benlik Saygısı	7	16,5714	5,47288			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	18,9561	4,44313	7,604	,001	B > C
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	16,9631	4,67920			
Bilişsel Uyum	A.Düşük Benlik Saygısı	7	18,0000	6,58281			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	20,5789	3,29627	7,569	,001	C > B
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	21,8339	3,78962			
Aile İklimi Toplam	A.Düşük Benlik Saygısı	7	115,5714	21,08599			
	B.Orta Benlik Saygısı	114	126,1579	14,16563	12,432	,000	C > B, C > A
	C.Yüksek Benlik Saygısı	271	132,5166	13,58372			

Aile ikliminin alt boyutlarının ve aile iklimi toplam puanlarının benlik saygısı düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin gerçekleştirilen ANOVA testi sonuçlarına göre, aile içi ilişkisel puanlarının benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Benlik saygısı yüksek olanların aile içi ilişkisel puanlarının, benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Aile ikliminin ikinci alt boyutu olan kuşaklararası otorite puanlarının da benlik

saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olanların kuşaklararası otorite puanlarının benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Aile ikliminin üçüncü boyutu olan bilişsel uyum puanlarının da benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ve benlik saygısı yüksek olanların bilişsel uyum puanlarının, benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Aile iklimi toplam puanlarının benlik saygısına göre anlamlı olarak farklılaştığı, benlik saygısı yüksek olanların aile iklimi toplam puanlarının hem benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre, hem de benlik saygısı düşük düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri arasındaki ilişkilere yönelik bulgulardan ve bu faktörlerin düzeyinde farklılaşmaya yol açabileceği düşünülen sosyodemografik bulgulardan elde edilen sonuçlara ve ortaya çıkan sonuçların tartışılmasına yer verilmiştir.

Öncelikle araştırmaya katılanların yaş, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sayısı, çalışma durumu, yaşadığı yer, aile yapısı ve eğitim seviyesi gibi değişkenlere daha sonra araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilmiştir. Bulguların sonuçlarına ilişkin yorumlar aşağıda sunulmaktadır.

5.1. Sosyodemografik Bulgulara İlişkin Tartışma

Araştırmaya katılan kadınların % 45.2'sinin 31-45 yaş arasında, %46.2'sinin 46-60 yaş arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların evlilik süreleri incelendiğinde en büyük grubun 21-30 yıllık evli olduğu görülmekte ve araştırma grubunun %35.2'sini oluşturmaktadır. Katılımcıların evlenme şekillerine bakıldığında, %77.8'i tanışarak evlenenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan evli kadınların çocuk sayıları incelendiğinde, %47.4'ü 2 çocuğu olanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %49.2'si çalışmaktadır. Katılımcıların %94.4'ü çekirdek aile, %5.6'sı ise geniş ailesiyle birlikte yaşayan kadınlardır. Katılımcıların yaşadığı yerler incelendiğinde, %59.7'sinin büyükşehirlerde yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde %48.0'inin lisans seviyesinde eğitim aldığı görülmektedir. Bu bulgular, araştırmaya katılan gönüllülerin çoğunluğunun kentli, çekirdek aileye mensup ve eğitim seviyesi yüksek kadınlardan oluştuğunu göstermektedir.

5.2. Benlik Saygısı ile Evlilik Tipleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Araştırmaya katılanların benlik saygısı ile evlilik tiplerinin alt boyutlarından geleneksel tip arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Geleneksel tip, evlilik için bireysel özgürlük alanlarından vazgeçmeye gönüllü ve ilişkide iç içe geçmenin görüldüğü tiptir (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 ve Tekin Çatal ve

ark., 2018). Bu yönüyle Bowen'ın benliğin ayrımlaşması sürecine vurgu yapmaktadır (Bowen, 1978). Benlik saygısı ile ilişkili özerk tip arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r=.371$, $p<0.05$) bulunmuştur. Benlik saygısı ile özerk tip arasında ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r=.348$, $p<0.05$) tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, benlik saygısı yükseldikçe, ilişkili özerk tip ve özerk tip puanlarının da arttığını göstermekte ve daha önce yapılmış bir çalışma tarafından desteklenmektedir. Evlilik tipleri özerk ve ilişkili özerk olanlar yani bağımsızlık seviyesi daha yüksek olanlar, duygusal tepkiler veya davranışlar yoluyla şüphelerini harekete geçirmelerini engelleyebilecek yüksek benlik saygısına sahiptir (Guerrero ve Eloy, 1992). Yine bir başka çalışmada özerklik kazanmış bireylerin benlik saygısı düzeyleri ve iyi oluş düzeylerinin de yüksek olduğu belirtilmektedir (Morsünbül, 2012).

5.3. Benlik Saygısı ile Aile İklimi Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Araştırmaya katılanların benlik saygısı ile aile ikliminin alt boyutlarından aile içi ilişkisellik boyutu arasında anlamlı ve orta seviyeli ($r=.332$, $p<0.05$) bir ilişkinin bulunduğu gözlemlenmektedir. Benlik saygısı ile aile ikliminin alt boyutlarından olan kuşaklararası otorite arasındaki ilişki anlamlı, düşük seviyeli ve negatif yönlü bir ilişki ($r= -.192$, $p<0.05$) olduğu gözlemlenmektedir. Benlik saygısı ile aile ikliminin son alt boyutu olan bilişsel uyum arasındaki ilişki anlamlı, düşük seviyeli ve pozitif yönlü bir ilişki ($r= .198$, $p<0.05$) olarak saptanmıştır. Benlik saygısı ile aile iklimi toplam puanı arasında ise yine anlamlı ve düşük seviyeli bir ilişki ($r=.265$, $p<0.05$) tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, benlik saygısı yükseldikçe, aile içi ilişkisellik ve bilişsel uyumun da yükseldiğini, kuşaklararası otorite puanının ise düştüğünü göstermektedir. Benlik saygısı yükseldikçe aile iklimi toplam puanları da yükselmektedir. Aile ikliminin içindeki bireyleri bir atmosfer gibi sarıp sarmalayan, onlara olumlu veya olumsuz etkiler yaparak ve bu etkileri büyük ölçüde yaşam boyu sürdürerek devam eden bir atmosfer olduğu belirtilmektedir (Gönül ve ark., 2018). Araştırmada elde edilen bulgular, benlik saygısının ailedeki bu olumlu atmosferi desteklediğini göstermektedir. Aile iklimi, bir ailedeki insanlar arasında meydana gelen etkileşim kalıplarından kaynaklanan pozitif veya negatif hal/durum/ortam olarak tanımlanmaktadır ve bu iklim pozitif/olumlu olduğunda ailenin gelişim ve refahını artıracak gibi, negatif/olumsuz olduğunda yıkıcı ve refahı önleyici olabilir (Cantero-García ve Alonso-Tapia, 2017). Kuşaklararası otorite puanları ile benlik saygısı arasında bulunan negatif korelasyon literatürde yapılmış bir çalışmayla uyumluluk göstermektedir, yüksek benlik saygısı

bulunan bireylerin daha fazla otonomi kazandıkları, duygusal ve fonksiyonel olarak daha iyi bir konumda oldukları belirtilmiştir (Lawson ve ark., 1996)

5.4. Evlilik Tipleri ile Aile İklimi Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Geleneksel tip ile aile ikliminin alt boyutlarından aile içi ilişkisellik arasında anlamlı ve pozitif yönlü orta seviyeli bir ilişki ($r=.588$, $p<0.01$) saptanmıştır. Geleneksel tip ile bilişsel uyum arasında anlamlı, pozitif yönlü, orta seviyeli bir ilişki ($r=.336$, $p<0.01$) saptanmıştır. Geleneksel tip ile aile iklimi toplam ölçümü arasında ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r=.573$, $p<0.01$) tespit edilmiştir. İlişkili özerk tip ile aile içi ilişkisellik arasında anlamlı, pozitif yönlü ve yüksek seviyede bir ilişki ($r=.700$, $p<0.01$) saptanmıştır. İlişkili özerk tip ile kuşaklararası otorite arasında anlamlı, negatif yönlü ve düşük seviyeli bir ilişki ($r=-.232$, $p<0.01$) tespit edilmiştir. İlişkili özerk tip ile bilişsel uyum arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki ($r=.437$, $p<0.01$) saptanmıştır. İlişkili özerk tip ile aile iklimi toplam ölçümü arasındaki ilişki ($r=.623$, $p<0.01$) ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyededir. Özerk tip ile aile ikliminin alt boyutları arasında sırasıyla; aile içi ilişkisellik ile anlamlı, orta seviyede ilişki ($r=.578$, $p<0.01$); kuşaklararası otorite ile anlamlı, negatif yönlü düşük seviyede ilişki ($r=-.107$, $p<0.05$); bilişsel uyum ile anlamlı pozitif yönlü ve orta seviyede ilişki ($r=.347$, $p<0.01$) ve aile iklimi toplam ölçümü arasında anlamlı, pozitif yönlü, orta seviyede bir ilişki ($r=.538$, $p<0.01$) tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda gözlemlenen ilişki yönü incelendiğinde kuşaklararası otorite boyutunun tüm evlilik tipleri ile olan ilişkileri negatif yönlü olarak ortaya çıkmıştır. Tüm evlilik tipleri için negatif ilişki saptanan kuşaklararası otorite kavramı incelendiğinde literatürde de benzer olarak, otoriter ebeveynliğin bulunduğu aile ortamında, aile içi ilişkilerde daha az sıcaklık ve da az ilişkisellik tespit edilmiştir (Rudy ve Grusec, 2001).

Aile içi ilişkisellik ve bilişsel uyum düzeyleri ise tüm evlilik tipleri için pozitif yönlü bir korelasyon bulgusu göstermiştir. İlgili literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalardan birinde, bir çiftin birbirleriyle bağlanırken bireyselliklerini korumanın iyi bir evliliğin önemli bir bileşeni olduğu belirtilmektedir (Skowron, 2000). Bir başka çalışmada ise çiftlerin her biri için anne-babasından bağımsızlaşıp özerklik kazandıkça evlilik uyumunun yükseldiği belirtilmektedir (Haws ve Mallinckrodt, 1998). Belirtilen çalışmalar tarafından da ilişkili özerk ve özerk tip evlilikler ile aile iklimi arasında pozitif ilişkilerin bulunması desteklenmektedir.

5.5. Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Tartışma

Araştırmaya katılan evli kadınların benlik saygısı düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F= 3,671$, $p < .05$) ve buna göre 46-60 yaş grubundakilerin benlik saygısı düzeylerinin 31-45 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Orth ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen, benlik saygısının genç ve orta yetişkinlik döneminde arttığını ve yaklaşık 60 yaşında bir zirveye ulaştığını, sonraki yaşlarda ise yine azaldığını belirten çalışmayla uyumluluk göstermektedir (Orth ve ark., 2010). Benlik saygısı düzeylerinin evlenme şekline göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F= 5,953$, $p < .05$), tanışarak evlenenlerin benlik saygısı düzeylerinin görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Gözüyılmaz (2011) tarafından gerçekleştirilen ve görücü usulü ve kaçarak evlenenlerin flört ederek evlenenlere göre daha düşük benlik saygısına sahip olduğunu ortaya koyan çalışma ile uyumluluk göstermektedir (Gözüyılmaz, 2011). Benlik saygısı düzeylerinin bireylerin çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere gerçekleştirilen varyans analizi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F=8,713$, $p<.05$), çalışmayanların benlik saygısı düzeylerinin çalışanlara ve emeklilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bulguların literatürde bulunan bir araştırmayla uyumlu olduğu görülmektedir. İçmeli ve arkadaşları (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da benzer şekilde çalışan kadınların benlik saygısı çalışmayan kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur (İçmeli ve ark., 2007). Benlik saygısı düzeylerinin eğitim seviyelerine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere yapılan ANOVA testi analizleri incelendiğinde, benlik saygısı düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F= 7,549$, $p < .05$), ortaöğretim ve altı eğitim seviyesinde bulunanların benlik saygısı düzeylerinin lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindekilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Literatürde de benzer bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin benlik saygısının yaş, cinsiyet ve sosyal sınıfla ilişkisini araştırmak üzere gerçekleştirilen bir çalışmada farklı değişkenlerle birlikte denenen modele göre eğitim düzeyi benlik saygısı ile pozitif ilişki içindedir (McMullin ve Cairney, 2004). Gecas ve Seff tarafından gerçekleştirilmiş bir çalışmada ise eğitim düzeyinin hem benlik saygısına hem de öz yeterlilik düzeyine doğrudan etkisi olduğu belirtilmektedir (Gecas ve Seff, 1989).

5.6. Evlilik Tiplerinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Tartışma

İlişkili özerk tip puanlarının evlenme şekline ($F= 15,716$, $p < .05$), çalışma durumuna ($F= 4,649$, $p < .05$), yaşadığı yere ($F= 4,800$, $p < .05$) ve eğitim seviyesine ($F= 5,227$, $p < .05$) göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Tanışarak evlenenlerin görücü usulü evlenenlere göre, çalışanların çalışmayanlara göre, büyükşehirde yaşayanların köy/kasaba/ilçede yaşayanlara göre ve lisansüstü mezunlarının lisans ve ortaöğretim ve altı seviyeden mezun olanlara göre daha yüksek ilişkili özerk tip puanı olduğu saptanmıştır. İlişkili özerk tip puanlarının evlilik süresine göre anlamlı olarak farklılaştığı ve 0-10 yıllık evli kadınların, 21-30 yıl ve 31 yıldan daha fazla süredir evli olanlara göre ilişkili özerk tip puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlişkili özerk tipin başlıca özelliği, aile içinde karar alma mekanizmalarının demokratik bir şekilde işlediği ve evlilik içinde eşlerin her birinin kadın erkek eşitliğine inanmasıdır (Tekin Çatal ve ark., 2018). Bu yönüyle bakıldığında araştırma bulguları, eğitim seviyesi, evlenme şekli, yaşadığı yer ve evlilik süresi bağlamında farklılaşan ve eğitim seviyesi yükseldikçe, yaşadığı yer köyden kente doğru kaydıkcı ve evlilik süresi kısaldıkça ilişkili özerk tip puanlarının yükseldiğini göstermektedir.

Özerk tip puanları evlenme şekli, çocuk sayısı ve çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Tanışarak evlenenlerin özerk tip puanları görücü usulü ile evlenenlerden daha yüksektir ($F= 7,838$, $p < .05$). Çocuk sayısına göre de anlamlı olarak farklılaşan özerk tip puanları 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlarda, çocuğu olmayanlara ve 1 çocuğu olanlara göre daha düşüktür ($F= 4,864$, $p < .05$). Çalışanların özerk tip puanları da çalışmayanlara göre daha yüksektir ($F= 5,320$, $p < .05$). Özerk tip otonomi ve bağımsızlıkla karakterizedir. Bireyin kendi gelişimi evliliğinden daha fazla önem taşır. Çift olarak planlarını önceden yapar ve az etkileşime girerler, eşler duygusal olarak birbirine çok yakın değildir (Tekin Çatal ve ark., 2018). Başka bir deyişle toplulukçu değerlerin tersine bireyci değerlere sahip kişilerdir. Yapılan bir çalışmada, ailelerin sosyoekonomik düzeyleri yükseldikçe kadın-erkek rollerinin daha eşitlikçi yapıda geliştiği belirtilmektedir, bu bulgu da çalışmada elde edilen bulgularla uyum göstermektedir (Günay ve Bener, 2011). Bu bağlamda, kadınların eğitim seviyesi ve maddi gelir elde etme imkanı yükseldikçe, evlenecekleri eşe kendilerinin karar verme

olasılığının da yükseldiği ve evlilik ilişkilerinde eşleri ile eşit konumda olmayı benimsedikleri söylenebilir.

5.7. Aile İkliminin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesine Yönelik Tartışma

Aile içi ilişkisellik düzeylerinin yaş gruplarına, evlilik sürelerine, çocuk sayısına, çalışma durumuna ve aile yapısına göre farklılaşmadığı ancak evlenme şekline ve yaşadığı yere göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Tanışarak evlenenlerin aile içi ilişkisellik düzeylerinin görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek olduğu, büyükşehirde yaşayanların aile içi ilişkisellik düzeyinin de küçük şehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile içi ilişkisellik boyutu aile ikliminin olumlu aile ilişkilerini belirten ve aile bireylerinin açık iletişimlerinin bulunduğunu gösteren boyutu temsil etmektedir, bu aynı zamanda kendini ifade etmede özgürlük anlamına da gelmektedir (Gönül ve ark., 2018). Literatürde doğrudan aile içi ilişkisellik düzeylerinin sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmasına yönelik bir çalışmaya rastlanmamış olsa da, yapılan çalışmalarda demokratik aile ortamlarında aile içi ilişkilerin daha sıcak olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, önceki çalışmalarda, aile içi ilişkiselliğin daha yüksek olduğu, özellikle toplulukçu kültürlerde otoriter tutumların daha fazla görüldüğü ve sıcaklığın ve ilişkiselliğin daha zor sağlandığı belirtilmektedir (Rudy ve Grusec, 2001 ve Turgut, 2019). Bu çalışmanın verilerinden elde edilen bulgular tanışarak evlenen kadınların ve büyükşehirde yaşayan kadınların bireyci kültüre daha yakın olabileceği düşünüldüğünde önceki çalışmalarla uyum göstermektedir.

Björnberg ve Nicholson'a (2007) göre aileye dair karar alınması ve önemli kuralların belirlenmesi konusunda kuşakların eşitlikçi bir şekilde davranıp davranmadığı kuşaklararası otorite düzeyini belirlemektedir. Aile değerlerinin toplulukçu veya bireyci olması da aile iklimini otorite boyutuyla etkilemektedir (Gönül ve ark., 2018). Türkiye'de aile yapısı geniş aileden çekirdek aile yapısına dönüşmektedir (Kıray, 1985). Yani aileler ebeveyn ve çocuklar olmak üzere iki kuşaktan oluşmakta, daha üst kuşaklarla ayrı evlerde yaşamaktadırlar. Kağıtçıbaşı'nın (2010), aile yapılarını üç farklı model ile açıkladığı Aile Değişimi Teorisi'nde, batıdaki orta sınıf kentsel ailelerde yaygın olarak görülen Bağımsız Aile Modeli, geleneksel kır toplumunda yaygın olan (kuşaklararası) Bağımlı Aile Modeli ve bu ikisinden de farklı

olan Duygusal Bağlı Aile Modeli bulunmaktadır. Çocuk yetiştirme ve iş yaşamı gibi konularda bağımsızlığı sürdürürken aile ile olan duygusal bağları da kopartmayan yani aile ilişkiseliliğin devam ettiği modele Duygusal Bağlı Aile Modeli adı verilmiştir. Üç ülkede gerçekleştirilmiş bir çalışmada Duygusal Bağlı Aile Modeli'nin Türkiye ve Hindistan'da, Bağımsız Aile Modeli'nin ise Almanya'da daha yaygın olduğu bulunmuştur (Mayer ve ark., 2012). Bu araştırmanın bulguları da kuşaklararası otorite ilişkilerinin; şehirleşme, eğitim seviyesi, kadınların çalışması/çalışmaması ve görücü usulü ya da tanışarak evlenme durumlarına göre farklılaştığını göstermektedir. Kuşaklararası otorite puanları, görücü usulü evlenenlerin tanışarak evlenene göre daha yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı yükseldikçe kuşaklararası otorite puanı da yükselmiştir. Çalışmayan kadınların puanları, emekli olan kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Köy/kasaba/ilçede yaşayanların puanları büyükşehirde yaşayanlara göre daha yüksektir. Eğitim seviyesi ortaöğretim ve altı olanların puanları da lisansüstü mezunlara göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ve eğitim seviyesi daha düşük olanların kuşaklararası otorite puanları daha yüksek bulunmuştur. Geniş aile yapısına sahip kadınların kuşaklararası otorite puanları çekirdek aile yapısına sahip kadınlardan daha yüksektir. Kuşaklararası otorite puanlarının yaş aralığına ve evlilik süresine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Bilişsel uyum düzeyleri açısından farklılaşmaların hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, büyükşehirde yaşayanların köy/kasaba/ilçelerde yaşayanlara göre, lisans ve lisansüstü mezunlarının ise önlisans mezunlarına göre daha yüksek bilişsel uyum seviyeleri gösterdikleri saptanmıştır. Literatürde benzer çalışmalar incelendiğinde özellikle üniversite öğrencileriyle yapılmış çalışmalarda anne eğitim seviyelerinin bilişsel uyum düzeylerinde pozitif etki yaptığı belirtilmektedir (Kaplan, 2019 ve Soner, 1995). Dolayısıyla bu çalışmada da eğitim seviyesi yüksek olanların bilişsel uyumunun da yüksek olması olağan bir sonuç olarak görünmektedir. Kaplan tarafından gerçekleştirilmiş çalışmada ailenin yaşadığı yer ile bilişsel uyum düzeyleri arasında bir ilişki saptanmamıştır bu yönüyle bu çalışmadan elde edilen sonuçları desteklememektedir (Kaplan, 2019).

5.8. Evlilik Tipleri ve Aile İkliminin Benlik Saygısı Düzeylerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelenmesine Yönelik Tartışma

Evlilik tiplerinden geleneksel tip puanının benlik saygısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. İlişkili özerk tip puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı ve yüksek benlik saygısı olanların ilişkili özerk tip puanlarının orta düzeyde benlik saygısı olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özerk tip puanlarının da benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı, yüksek benlik saygısı olanların özerk tip puanlarının orta benlik saygısı olanlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular benlik saygısı yükseldikçe ilişkili özerk ve özerk tip puanlarının da arttığını göstermektedir. Aile içi iletişim kurma biçimleri ve etkileşim kalıplarına göre sınıflandırılmış evlilik tiplerinde geleneksel tipler, geleneksel olarak tanımlanan rollerle uyumludur, çiftler arasında çatışma bulunmaz, fedakarlık ön plandadır ve önemli konular dışında tartışmaya girmezler (Fitzpatrick,1977). Bu tipteki evliliklerde eşlerin birbirine bağımlılığı ön plandadır (Fitzpatrick, 1987). Eşlerin birbirinin düşüncelerine önem verdiği, ortak karar aldıkları ve bağımsız oldukları halde kendilerini ifade etme ve etkileşime girme konusunda daha atılgan olan tip ise ilişkili özerk tip olarak tanımlanmaktadır. Bu tip çiftlerin çatışma düzeyleri yüksektir. Eşleriyle ortak arkadaş grupları bulunur (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 ve Tekin Çatal ve ark., 2018). Bireyselliğin ve bağımsızlığın ön planda olduğu özerk tipte ise fedakarlık düzeyleri düşük, toplumsal cinsiyet rolleriyle uyum düşük ama bireysellik daha yüksek düzeydedir. Ortak zaman geçirme konusunda planlı, yeniliğe açık ve heyecanlı kişilerdir (Fitzpatrick, 1987; Geçtan, 2018; İmamoğlu, 1993 Tekin Çatal ve ark., 2018). Literatürde, evlilik tiplerinin benlik saygısıyla ilişkisini ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamış olmakla birlikte, olumlu benlik algısına sahip kişilerin kendilerini sevmeye değer gördükleri ve böylece kendi özerk alanlarını korumakla birlikte başkalarıyla yakınlık kurmayı da başarabildikleri belirtilmektedir (Terzi ve Çankaya, 2009). Bu bağlamda araştırma bulgularını desteklemektedir.

Aile ikliminin benlik saygısı düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçlara göre, aile içi ilişkisellik puanlarının benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Benlik saygısı yüksek olanların aile içi ilişkisellik puanlarının, benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aile ikliminin ikinci alt boyutu olan kuşaklararası otorite puanlarının da

benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olanların kuşaklararası otorite puanlarının benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Aile ikliminin üçüncü boyutu olan bilişsel uyum puanlarının da benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ve benlik saygısı yüksek olanların bilişsel uyum puanlarının, benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aile iklimi toplam puanlarının benlik saygısına göre anlamlı olarak farklılaştığı, benlik saygısı yüksek olanların aile iklimi toplam puanlarının hem benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre, hem de benlik saygısı düşük düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benlik saygısı yüksek olanların kuşaklararası otorite puanlarının diğerlerinden daha düşük olarak bulunmuştur. Bu bulgu ile uyumlu olarak, Smith (2007) tarafından yapılmış olan bir çalışmada otoriter tutum gösteren ailelerin çocuklarının daha düşük benlik saygısına sahip oldukları tespit edilmiştir (Smith, 2007).

Gerçekleştirilmiş olan başka bir çalışmada ise, aile iklimi olumlu olarak tanımlanabilecek yani, sorunların paylaşıldığı, karar alma süreçlerinde ortak hareket edilen, duygu ve düşüncelere saygı duyulan ancak özel hayata da önem verilen ailelerde yetişen ergenlerin benlik saygısı puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Erbil ve ark. 2006). Lise öğrencileriyle gerçekleştirilmiş olan bir başka çalışmada, olumsuz aile tutumlarına maruz kalan öğrencilerin benlik saygılarının daha düşük olduğu saptanmıştır (Tanrıverdi ve ark., 2011).

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırmada Türkiye’de yaşayan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile evlilik tipleri ve aile iklimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmada katılımcıların demografik özellikleri ve bağımsız değişkeniyle (benlik saygısı düzeyleri) ile bağımlı değişkenleri (evlilik tipleri ve aile iklimleri) arasındaki ilişkiye dair bulgularla şu sonuçlara varılmıştır:

Çalışmaya katılanların benlik saygısı düzeyi ile evlilik tiplerinin alt boyutlarından ilişkili özerk tip arasında ve benlik saygısı düzeyi ile özerk tip arasında pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki tespit edilmiştir. Benlik saygısı ile geleneksel tip arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Çalışmaya katılan evli kadınların benlik saygısı düzeyleri ile aile ikliminin alt boyutlarından aile içi ilişkisellik arasında orta seviyeli, benlik saygısı düzeyleri ile bilişsel uyum arasında düşük seviyeli ve pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Benlik saygısı düzeyleri ile aile ikliminin alt boyutlarından kuşaklararası otorite boyutu arasında ise negatif yönlü ve düşük seviyeli bir ilişki tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların geleneksel tip puanları ile aile içi ilişkisellik puanları arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Geleneksel tip puanları ile bilişsel uyum düzeyleri arasında pozitif, orta seviyeli bir ilişki ve geleneksel tip puanları ile aile iklimi toplam düzeyleri arasında yine pozitif, orta seviyeli bir ilişki tespit edilmiştir. Geleneksel tip ile kuşaklararası otorite puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlişkili özerk tip ile aile içi ilişkisellik arasında anlamlı, pozitif yönlü ve yüksek seviyede bir ilişki saptanmıştır. İlişkili özerk tip ile kuşaklararası otorite arasında anlamlı, negatif yönlü ve düşük seviyeli bir ilişki tespit edilmiştir. İlişkili özerk tip ile bilişsel uyum arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyeli bir ilişki saptanmıştır. İlişkili özerk tip ile aile iklimi toplam ölçümü arasındaki ilişki ise anlamlı, pozitif yönlü ve orta seviyededir. Özerk tip ile aile içi ilişkisellik arasında anlamlı, orta seviyede ilişki; özerk tip ile kuşaklararası otorite arasında anlamlı, negatif yönlü düşük seviyede ilişki saptanmıştır. Özerk tip puanları ile bilişsel uyum arasında

anlamalı pozitif yönlü ve orta seviyede ilişki ve aile iklimi toplam ölçümü arasında anlamalı, pozitif yönlü, orta seviyede bir ilişki tespit edilmiştir. Ortaya çıkan ilişki yönü incelendiğinde aile ikliminin alt boyutlarından olan kuşaklararası otorite boyutunun tüm evlilik tipleri ile olan ilişkileri negatif yönlüdür.

Araştırmaya katılan evli kadınların benlik saygısı düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamalı bir farklılık gösterdiği ve 46-60 yaş grubundakilerin benlik saygısı düzeylerinin 31-45 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı düzeylerinin evlenme şekline göre anlamalı bir farklılık gösterdiği, tanışarak evlenenlerin benlik saygısı düzeylerinin görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı düzeylerinin bireylerin çalışma durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiş olup, çalışmayanların benlik saygısı düzeylerinin çalışanlara ve emeklilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Benlik saygısı düzeylerinin eğitim seviyelerine göre de anlamalı bir farklılık gösterdiği, ortaöğretim ve altı eğitim seviyesinde bulunanların benlik saygısı düzeylerinin lisans ve lisansüstü eğitim seviyesindekilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

İlişkili özerk tip puanlarının evlenme şekline, çalışma durumuna, yaşadığı yere ve eğitim seviyesine göre anlamalı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Tanışarak evlenenlerin görücü usulü evlenenlere göre, çalışanların çalışmayanlara göre, büyükşehirde yaşayanların köy/kasaba/ilçede yaşayanlara göre ve lisansüstü mezunlarının lisans ve ortaöğretim ve altı seviyeden mezun olanlara göre daha yüksek ilişkili özerk tip puanı olduğu saptanmıştır. İlişkili özerk tip puanlarının evlilik süresine göre anlamalı olarak farklılaştığı ve 0-10 yıllık evli kadınların, 21-30 yıl ve 31 yıldan daha fazla süredir evli olanlara göre ilişkili özerk tip puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Özerk tip puanları evlenme şekli, çocuk sayısı ve çalışma durumuna göre anlamalı olarak farklılaşmaktadır. Tanışarak evlenenlerin özerk tip puanları görücü usulü ile evlenenlerden daha yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısına göre de anlamalı olarak farklılaşan özerk tip puanları 4 ve daha fazla çocuğa sahip olanlarda, çocuğu olmayanlara ve 1 çocuğu olanlara göre daha düşük tespit edilmiştir. Çalışanların özerk tip puanlarının da çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Geleneksel tip puanlarının sosyodemografik değişkenlere göre anlamalı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Aile içi ilişkisellik düzeylerinin yaş gruplarına, evlilik sürelerine, çocuk sayısına, çalışma durumuna ve aile yapısına göre farklılaşmadığı ancak evlenme şekline ve yaşadığı yere göre anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Tanışarak evlenenlerin aile içi ilişkisellik düzeylerinin görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek olduğu, büyükşehirde yaşayanların aile içi ilişkisellik düzeyinin de küçük şehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kuşaklararası otorite puanları, görücü usulü evlenenlerin tanışarak evlenenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Çocuk sayısı yükseldikçe kuşaklararası otorite puanı da yükselmiştir. Çalışmayan kadınların puanları, emekli olan kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Köy/kasaba/ilçede yaşayanların puanlarının büyükşehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi ortaöğretim ve altı olanların puanları da lisansüstü mezunlara göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ve eğitim seviyesi daha düşük olanların kuşaklararası otorite puanları daha yüksek bulunmuştur. Geniş aile yapısına sahip kadınların kuşaklararası otorite puanlarının çekirdek aile yapısına sahip kadınlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kuşaklararası otorite puanlarının yaş aralığına ve evlilik süresine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Bilişsel uyum düzeyleri açısından farklılaşmaların hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, büyükşehirde yaşayanların köy/kasaba/ilçelerde yaşayanlara göre, lisans ve lisansüstü mezunlarının ise önlisans mezunlarına göre daha yüksek bilişsel uyum seviyeleri gösterdikleri saptanmıştır.

İlişkili özerk tip puanlarının da özerk tip puanlarının da benlik saygısı düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı, benlik saygısı yükseldikçe ilişkili özerk ve özerk tip puanlarının da arttığı tespit edilmiştir. Geleneksel tip puanlarının ise benlik saygısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır.

Aile ikliminin alt boyutlarının tümünün benlik saygısı düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Benlik saygısı yüksek olanların aile içi ilişkisellik puanlarının, benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benlik saygısı yüksek olanların kuşaklararası otorite puanlarının benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olanların bilişsel uyum puanlarının, benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benlik saygısı yüksek olanların aile iklimi toplam puanlarının hem

benlik saygısı orta düzeyde olanlara göre, hem de benlik saygısı düşük düzeyde olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

6.2. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 18 yaşından büyük, okuma yazma bilen ve evli yetişkin kadınların verilerini içermektedir. Araştırmaya katılan bireylerin evlilik tipleri, Evlilik Tipleri Ölçeği ile sınırlıdır. Araştırmada incelenen aile iklimi verileri, yalnızca Aile İklimi Ölçeği'nin ölçtüğü maddeler ile sınırlıdır. Araştırmada incelenen benlik saygısı verileri, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile sınırlandırılmıştır. Araştırma, sebep-sonuç ilişkilerini saptamaya yönelik bir çalışma olmaması sebebiyle, sonuçlar ilişki düzeyleri ile ve kimi sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmaması ile açıklanmıştır.

6.3. Öneriler

Literatür incelendiğinde evlilik tipleri ve aile iklimi üzerine yapılmış çok az araştırmaya rastlanmıştır. Özellikle Türkiye'de gerçekleştirilmiş olan çalışmaların yeterli düzeyde olmaması bu çalışmanın sonuçlarını karşılaştırma noktasında sınırlı imkan sağlamıştır. İlerleyen dönemde yapılacak çalışmaların evlilik tiplerini konu alması, özellikle aile danışmanlığı alanındaki araştırmacılara çiftlerin sınıflandırılmasında kolaylık sağlayacaktır.

İlerleyen dönemde farklı örneklem grupları ve daha fazla değişkenin dahil edilmesiyle birlikte bu çalışmadaki sınırlılıkların aşılması ve daha fazla genellenebilir sonuçlara ulaşılması açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırmaya katılan kadınların yaşadığı şehirler ve coğrafi bölgeler değişkenlere dahil edilmemiştir. Ancak ilerleyen dönemde gerçekleştirilebilecek benzer çalışmalarda bölgelerin dahil edilmesi, kültürel bağlamların etkili olduğu evlilik tipleri ve aile iklimi bileşenleri açısından sonuçlar elde edilmesi literatüre daha fazla katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma kadınların benlik saygısı düzeyleri, evlilik tipleri ve aile iklimleri araştırılmak ve aralarındaki korelasyonun tespiti üzerine gerçekleştirilmiştir. Sonraki çalışmalarda evlilik tipleri ve aile iklimlerinin evli çiftler üzerinden araştırılması ve

Çiftlerin etkileşimlerinin, evlilik tipleri ve aile iklimleri üzerine olan etkilerinin ortaya çıkartılması literatür açısından yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- ALACAHAN, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 289-298.
- ALLEN, J., ve MOORE, J. (2017). Troubling the functional/dysfunctional family binary through the articulation of functional family estrangement. *Western Journal of Communication*, 81(3), 281-299.
- ALONSO-TAPIA, J. A., RUEDA, C. S., ve FUENTES, C. A. (2013). Development and validation of the family motivational climate questionnaire (FMC-Q). *Psicothema*, 266-274.
- ALUŞ, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-24.
- AR, Ö.F. (2014). *Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynler ile otizmlili çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumu ve anksiyete düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ARAS, B. (2010). Roma Hukukunda Evlenme ve Boşanma (Divortium). *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 215-242.
- ARICAK, O. (2005). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı. *Psikoloji Çalışmaları*, 25, 19-30.
- AYDIN, M. (1990). Aile sosyolojisi. Çizgi Yayınevi.
- BANMEN, J., ve MAKI-BANMEN, K. (2014). What has become of Virginia Satir's therapy model since she left us in 1988?. *Journal of Family Psychotherapy*, 25(2), 117-131.
- BAYER, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- BELL, L. G., ve BELL, D. C. (1982). Family climate and the role of the female adolescent: Determinants of adolescent functioning. *Family Relations*, 519-527
- BİLECEN, N. (2007). *Yakın ilişkilerde stres ve stresle başa çıkma: yatırım modeline göre bir inceleme* (Yayımlanmamış yüksek Lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BJÖRNBERG, Å. ve NICHOLSON, N. (2007). The family climate scales: Development of a new measure for use in family business research. *Family Business Review*, 20, 229-246. doi:10.1111/j.1741-6248.2007.00098.x
- BOWEN, M. (1972). Toward the differentiation of a self in one's own family. *Family interaction: A dialogue between family researchers and family therapists*, 111-173.
- BOWEN, M. (1993). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.

- BRAY, J. H., WILLIAMSON, D. S., ve MALONE, P. E. (1984). Personal authority in the family system: Development of a questionnaire to measure personal authority in intergenerational family processes. *Journal of Marital and Family Therapy*, 10(2), 167-178.
- BRONFENBRENNER, U. (1977). Toward and Experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513-531.
- BRONFENBRENNER, U. ve CECI, S.J. (1994). Nature-nurture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychology Review*, 101(4), 568-586.
- BRONFENBRENNER, U. ve EVANS, G. W. (2000). Developmental science in the 21st century: Emerging questions, theoretical models, research designs and empirical findings. *Social Development*, 9, 115-125.
- BULUT, I. (1993). *Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi*. TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- BUZ, S. (2009). Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadınların " Görünürlüğü". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 40-50.
- BÜYÜKÖZTÜRK Ş, (2020). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. 27. Baskı, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- CANTERO-GARCIA M. ve ALONSO-TAPIA J. (2017). Evaluation of the family climate created by the management of behavioral problems, from the perspective of the children. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 15(2), 259-280.
- CARLSON, W. J., WILLIAMS, W. B., ve DAVOL, H. (1984). A factor structure of child home observation data. *Journal of abnormal child psychology*, 12(2), 245-260.
- COOLEY, C. H. (1903). Human nature and social order. *Amerikan Journal of Sociology*, 8(4), 559-63.
- COOLEY, C. H. (1909). *Social Organization: A Study of the Larger Mind* New York. *Scribner's Sons*.
- COOPERSMITH, S. (1967). Parental characteristics related to self-esteem. *The antecedents of self-esteem*, 6, 96-117.
- COREY, G. (2012). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. Nelson Education.
- CUBER, J. F., ve HARROFF, P. B. (1965). *The significant Americans: A study of sexual behavior among the affluent*. New York, Appleton-Century.
- CURUN, F., ve ÇAPKIN, M. (2014). Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması.
- ÇEVİK DEMİR, Ş, (2013). Ergenlerde benlik saygısı ve dini başa çıkma. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- ÇUHADAROĞLU, F. (1986) Adolesanlarda Benlik Saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- DAVID, H., DEMO, D. H., ve ACOCK, A. C. (1996). Family structure, family process, and adolescent well-being. *Journal of Research on Adolescence*, 6(4), 457-488.
- DARLING, N., ve STEINBERG, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487.
- DeFRAIN, J., ve ASAY, S. M. (2007). Strong families around the world: An introduction to the family strengths perspective. *Marriage ve Family Review*, 41(1-2), 1-10.
- DELİBAŞ, L., POLAT, F., BİLİR, İ., EKREN, A., ve ÇELİKLİ, S. Eğitimli Gençlerin Benlik Saygısı ile Kadına Yönelik Şiddete Karşı Tutumları Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 10(2), 222-230.
- DEMİRHAN SERİNKEN, N. (2016). Anaerkil Toplumun Sonu. *Journal of International Social Research*, 9(42).
- DİLEK, H., ve AKSOY, A. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ile annne-babaların benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 95-109.
- DİLMAÇ, T. ve SEKİ, B. (2020). Benlik Saygısı ve İlişkisel Faktörler: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 349-369
- DuBOIS, D. L., EITEL, S. K., ve FELNER, R. D. (1994). Effects of family environment and parent-child relationships on school adjustment during the transition to early adolescence. *Journal of Marriage and the Family*, 405-414.
- DUMAN, M. Z. (2012). Aile kurumu üzerine tarihsel bir okuma girişimi ve muhafazakâr ideolojinin aileye bakışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 19-51.
- EL GHAZIRI, N., DARWICHE, J., ANTONIETTI, J. P., ve ORTH, U. (2021). Importance of Self-Esteem for the Parental Couple: Testing for Actor and Partner Effects. *Family Relations*.
- ERBİL, N., DİVAN, Z., ve ÖNDER, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 3(10), 7-15.
- ERNAS, P. B. (2020). Eski Türk Devletlerinde Aile ve Kadın. *Tarih, Kültür ve Eğitim Yazıları*, 78. Akademik Düşünce Yayınları
- EROL, P. Ö. (2018). Toplumsal Değerler Sistemleri Olarak Ailecilik ve Bireyciliğin Doğurganlık Üzerine Yansımaları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(35), 869-891.

- FİŞEK, G.O. (2005). Gelenekten değişime: Türkiye’de aile ve ergenler. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adolesan Sağlığı Sempozyum Dizisi*, (43) 39-49.
- FITZPATRICK, M. A. (1977). A typological approach to communication in relationships. *Annals of the International Communication Association*, 1(1), 263-275.
- FITZPATRICK, M. A., FALLIS, S., ve VANCE, L. (1982). Multifunctional coding of conflict resolution strategies in marital dyads. *Family Relations*, 61-70.
- FITZPATRICK, M. A. (1987). *Marriage and verbal intimacy*. In V.J. Derlega ve J.Berg(Ed.). *Self-Disclosure: theory, research and therapy*. (s.235-257). Newyork: Plenum.
- FITZPATRICK, M.A. (1988). *Between husbands and wives*. Newbury Park: SAGE.
- FITZPATRICK, M. A. ve RITCHIE, L. D. (1994). Communication schemata within the family: Multiple perspectives on family interaction. *Human Communication Research*, 20, 275-301.
- GARCIA, J. A., OLMOS, F. C., MATHEU, M. L., ve CARRENO, T. P. (2019). Self esteem levels vs global scores on the Rosenberg self-esteem scale. *Heliyon*, 5(3), e01378.
- GEÇAS, V. (1971). Parental behavior and dimensions of adolescent self-evaluation. *Sociometry*, 466-482.
- GEÇAS, V., ve SEFF, M. A. (1989). Social class, occupational conditions, and self-esteem. *Sociological perspectives*, 32(3), 353-364.
- GEÇTAN, E.(2018). *İnsan olmak*. İstanbul: Metis yayınları.
- GIDDENS, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- GLADDING, S. T. (2014). *Family therapy: History, theory, and practice*. Pearson Higher Ed.
- GOLDENBERG, H. ve GOLDENBERG, I. (2012). *Family therapy: An overview*. Cengage Learning.
- GOTTMAN, J. M. (1979). *Marital interaction: Experimental investigations*. Elsevier.
- GÖNÜL, B , IŞIK BAŞ, H , ŞAHİN ACAR, B . (2018). Aile İklimi Ölçeği’nin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Açıdan İncelenmesi . *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , 8 (50) , 165-200.
- GÖNEN, E., ve HABLEMİTOĞLU, Ş. (1993). Toplumsal değişme sürecinde aile: Yapı, etkileşim ve işlevleri. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara*. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/eylul/18.htm>, Erişim Tarihi, 15, 2005.
- GÖZÜYILMAZ, A. Y., (2011). *Evli ergenlerde beden imgesi ve benlik saygısının gebelik durumuna göre incelenmesi* (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi) Anabilim Dalı).

- GUERRERO, L. K., ve ELOY, S. V. (1992). Relational satisfaction and jealousy across marital types. *Communication Reports*, 5(1), 23-31.
- GÜLOĞLU, B., ve AYDIN, G. (2001). Coopersmith Özsaygı Envanteri'nin Faktör Yapısı. *Eğitim ve Bilim*, 26(122).
- GÜNAY, G., ve BENER, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153).
- HALEY, J. (1967). Toward a theory of pathological systems. *Family therapy and disturbed families*, 11-27.
- HALLAÇ, S., ve ÖZ, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.
- HAWS, W. A., ve MALLINCKRODT, B. (1998). Separation-individuation from family of origin and marital adjustment of recently married couples. *American Journal of Family Therapy*, 26(4), 293-306.
- HONEYCUTT, J. M. (1999). Typological differences in predicting marital happiness from oral history behaviors and imagined interactions. *Communications Monographs*, 66(3), 276-291.
- İÇMELİ, C., ATAÖĞLU, A., CANAN, F., GÖKDOĞAN, A., ve ÖZÇETİN, A. (2007). Çalışan ve çalışmayan kadınların benlik saygılarının karşılaştırılması. *Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 47(3), 354-359.
- İMAMOĞLU, O. (1993). Değişen dünyada değişen aile içi roller. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-68.
- JACOB, T., ve KRAHN, G. (1987). The classification of behavioral observation codes in studies of family interaction. *Journal of Marriage and the Family*, 677-687.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2010). Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji. Koç Üniversitesi.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç., ve CEMALCILAR, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim.
- KAPLAN, M. (2019). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi, kuşaklararası ilişkiler ve aile uyumunun değerlendirilmesi* (Tıpta Uzmanlık, Çukurova Üniversitesi)
- KARA, Ç. (2009). Evlenme Geleneğinin Temel Dinamikleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 2(3-4), 333-343.
- KARASAR, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi (20. Baskı). *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım*, 77-79.
- KARHAN, S. S. (2010). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Hukuk Sosyolojisi Açısından Analizi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

- KELLEY, H. H., ve THIBAUT, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. New York: Wiley.
- KERNIS, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological inquiry*, 14(1), 1-26.
- KIR, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- KIRAY, M. B. (1985). Metropolitan city and the changing family. T. Erder(Der.) içinde, Family in Turkish Society (ss. 23–43). Ankara: Turkish Social Science Association.
- KIŞLAK, Ş. T., ve ÇAVUŞOĞLU, P. Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 61-68.
- KIRKPATRICK, L. A., ve DAVIS, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of personality and social psychology*, 66(3), 502.
- KITANO, H. H. (1989). Alcohol and drug use and self-esteem: A sociocultural perspective. *The social importance of self-esteem*, 294-326.
- KOÇAK, B. T., TÜRKKAN, N. Ü., ve SEREN, A. K. H. (2014). Hemşirelik öğrencilerinin özsaygı düzeyleri ve aile içi şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 2(1), 81-89.
- KOERNER, A. F., ve FITZPATRICK, M. A. (1997). Family type and conflict: The impact of conversation orientation and conformity orientation on conflict in the family. *Communication Studies*, 48(1), 59-75.
- KONGAR, E. (1998). 21. yüzyılda Türkiye. *İstanbul: Remzi Kitabevi*, 4.
- KOYDEMİR, S.ve MISIR, S.(2015). Benlik kurguları ve mutluluk: Deneysel bir hazırlama çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2015, 5 (44), 49-60.
- KURDEK, L. A., FINE, M. A., ve SINCLAIR, R. J. (1995). School adjustment in sixth graders: Parenting transitions, family climate, and peer norm effects. *Child development*, 66(2), 430-445.
- KRAUSS, S., ORTH, U., ve ROBINS, R. W. (2020). Family environment and self-esteem development: A longitudinal study from age 10 to 16. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(2), 457.
- LAI, K. W., ve MCBRIDE-CHANG, C. (2001). Suicidal ideation, parenting style, and family climate among Hong Kong adolescents. *International Journal of Psychology*, 36(2), 81-87.

- LAWSON, D. M., GAUSHELLI, H., ve KARST, R. W. (1996). Counselor trainee self-esteem, mastery, and current intergenerational family relationships. *The Clinical Supervisor*, 14(1), 111-121.
- LINDAHL, K. M. (1998). Family process variables and children's disruptive behavior problems. *Journal of Family Psychology*, 12(3), 420.
- MARGOLIN, G., ve WEISS, R. L. (1978). Comparative evaluation of therapeutic components associated with behavioral marital treatments. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46(6), 1476.
- MARGOLIN, G., ve WAMPOLD, B. E. (1981). Sequential analysis of conflict and accord in distressed and nondistressed marital partners. *Journal of consulting and clinical psychology*, 49(4), 554.
- MARKS, S. R. (1989). Toward a systems theory of marital quality. *Journal of Marriage and the Family*, 15-26.
- MATERA, C., BOSCO, N., ve MERINGOLO, P. (2020). Perceived mattering to family and friends, self-esteem, and well-being. *Psychology, health ve medicine*, 25(5), 550-558.
- MATHEIS, S., ve ADAMS, G. R. (2004). Family climate and identity style during late adolescence. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 4(1), 77-95.
- MAYER, B., TROMMSDORFF, G., KAĞITÇIBAŞI, C., ve MISHRA, R. C. (2012). Family models of independence/interdependence and their intergenerational similarity in Germany, Turkey, and India. *Family Science*, 3(1), 64-74.
- McMULLIN, J. A., ve CAIRNEY, J. (2004). Self-esteem and the intersection of age, class, and gender. *Journal of aging studies*, 18(1), 75-90.
- MILLER, B., ve OLSON, D. (1978). Typology of marital interaction and contextual characteristics: Cluster analysis of the IMC. *Unpublished manuscript. Family Social Science, University of Minnesota*.
- MORSÜNBÜL, Ü. (2012). Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260-278.
- MRUK, C. J. (2006). *Self-esteem research, theory, and practice: Toward a positive psychology of self-esteem*. Springer Publishing Company.
- NAZLI, S. (2011). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- NIERMANN, C., KRAPF, F., RENNER, B., REINER, M., ve WOLL, A. (2014). Family health climate scale (FHC-scale): development and validation. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1), 1-14.
- NOLLER, P., HISCOCK, H. (1989). Fitzpatrick's typology: An Australian replication. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(1), 87-91.
- OKTAN V. ve ŞAHİN M. (2010). Kız Ergenlerde Beden İmajı ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7;2.

- ORTH, U., TRZESNIEWSKI, K. H., ve ROBINS, R. W. (2010). Self-esteem development from young adulthood to old age: a cohort-sequential longitudinal study. *Journal of personality and social psychology*, 98(4), 645.
- ÖZBAY, F.(2017). *Aile, Kent, Nüfus: Düünden Bugüne* (Vol. 369). İletişim Yayınları.
- ÖZDEMİR, N., ve ADIGÜZEL V. (2021) Sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 12(1), 18-28.
- ÖZTÜRK, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İklimi ve Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri ile Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 3(1), 9-22.
- PHILLIPS, T. M. (2012). The influence of family structure vs. family climate on adolescent well-being. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 29(2), 103-110.
- ROGERS, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: As developed in the client-centered framework* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- ROSENBERG, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton University Press, Princeton.
- ROSENBERG, M. (1979). *Conceiving the Self*, New York: Basic Books.
- RUDY, D., ve GRUSEC, J. E. (2001). Correlates of authoritarian parenting in individualist and collectivist cultures and implications for understanding the transmission of values. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(2), 202-212.
- SABATELLI, R. M., ve BARTLE, S. E. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational, and analytical issues. *Journal of Marriage and the Family*, 1025-1039.
- SANFORD, L. T., ve DONOVAN, M. E. (1984). *Women and Self-Esteem: Understanding and Improving the Way We Think and Feel About Ourselves*. Penguin Books.
- SATIR, V. (1988). *The new peoplemaking*. Science ve Behavior Books.
- SAYIN, Ö. (2011). Ailenin Değişimi. *Sosyoloji Dergisi*, (23), 47-58.
- SEGRIN, C., ve FLORA, J. (2011). *Family communication*. Routledge.
- SHI, J., WANG, L., YAO, Y., SU, N., ZHAO, X., ve ZHAN, C. (2017). Family function and self-esteem among Chinese university students with and without grandparenting experience: Moderating effect of social support. *Frontiers in psychology*, 8, 886.
- SKOWRON, E. A. (2000). The role of differentiation of self in marital adjustment. *Journal of counseling Psychology*, 47(2), 229.

- SMITH, J.G. (2007).Annual meeting of eastern psychological association.March 23-25. Philadelphia
- SONER, O. (1995). Aile Uyum, Öğrenci Özgüveni Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(12), 249-260.
- SYNDER, D. K., ve SMITH, G. T. (1986). Classification of marital relationships: An empirical approach. *Journal of Marriage and the Family*, 137-146.
- TABACHNICK, B. G., FIDELL, L. S., ve ULLMAN, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5, pp. 481-498). Boston, MA: Pearson.
- TAN, H. (1976). Psikolojik danışma ve evlilik sorunları. *Tecrübi Psikoloji çalışmaları*, 12,97-113
- TANRIVERDİ, D., SAVAŞ, E., GÖNÜLLÜOĞLU, N., KURDAL, E., ve BALIK, G. (2011). Lise öğrencilerinin yeme tutumları, yeme davranışları ve benlik saygılarının incelenmesi. *Gaziantep Tıp Dergisi*, 17(1), 33-39.
- TAYLAN, H. H. (2009). Türkiye'de köy ailesinde aile içi ilişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (22), 117-138.
- T.C. AİLE BAKANLIĞI, S. P. (2011). Türkiye’de aile yapısı araştırması 2011. *Ankara, Afşaroğlu Matbaası*.
- TEKİN, M. (2011). Dinlerin perspektifinden aile kurumu. *Aile sosyolojisi içinde*, 235-262.
- TEKİN ÇATAL, M., KALKAN, M. ve VURAL-BATIK, M (2018). Evlilik tipleri ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 498-523.
- TEKİN ÇATAL, M. (2019). Evli Bireylerin Evlilik Değerleri, Evlilik Doyumu ve Evlilik Tipleri Arasındaki İlişki. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- TERZİ, Ş., ve ÇANKAYA, Z. C. (2009). The predictive power of attachment styles on subjective well being and coping with stress of university students. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 1-11.
- THIBAUT, J. W., ve KELLEY, H. H. (1959). 1986. The social psychology of groups. New Brunswick.
- TOPAL, K. (2019). Ailede sağlık-hastalık kurguları ve ailenin işlevselliği. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 11(1).
- TÖZÜN, M. (2010). Benlik saygısı. *Actual Medicine*, 18(7), 52-57.
- TURANLI, P. (2010). *Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- TURGUT, F. (2017). Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 93-117.
- TURGUT, T. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Aile İklimi Ve İyi Oluş Arasındaki İlişkide Benlik Kurgularının Aracı Rolünün İncelenmesi* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- ÜNAL, S. (2013). Sistemik Aile Tedavisinde Temel Kavramlar. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Sayısı*. 6. 32-37.
- VAN STEJIN, D. J., OERLEMANS, A. M., VAN AKEN, M. A., BUITELAAR, J. K., ve ROMMELSE, N. N. (2015). The influence of parental and offspring autism spectrum disorder (ASD) and attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD) symptoms on family climate. *Journal of Child and Family Studies*, 24(7), 2021-2030.
- VIDEBECK, S.L. (2001). *Psychiatric mental health nursing*. Lippincott:Williams ve Wilkins.
- VOGEL, E. F., ve BELL, N. W. (1960). The emotionally disturbed child as a family scapegoat. *Psychoanalytic Review*, 47(2), 21-42.
- WALSH, F. (1982). *Conceptualizations of normal family functioning*.
- WALSH, F. (Ed.). (2012). *Normal family processes: Growing diversity and complexity*. Guilford Press.
- WILLIAMSON, D. S. (2002). *The intimacy paradox: Personal authority in the family system*. Guilford Press.
- WOOLFOLK, A. (2004). *Educational psychology*(9th Ed.). New Jersey: Pearson International Edition.
- YILDIRIM, İ. (1993). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki evli bireylerin uyum düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(4), 23-28.
- YILDIZ, M. A., ve BAYTEMİR, K. (2016). Evli bireylerde evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- YILDIZ, R., ve EMECEN, S. (2019). Hayatı Anlamlandıran Temel Kurumlar: Aile Sistemleri Teorisi Temelinde Niceliksel Bir Araştırma. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 6(2), 239-262.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2000). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları*, (12.bs.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- ZAFER, A. B. (2013). Cumhuriyet ile Birlikte Değişen Türk Aile Yapısı ve Kadının Durumu. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(24), 121-134.
- ZORBAZ, S. D., ve OWEN, F. K. (2016). Çocuklar için aile ilişkileri ölçeği'nin geliştirilmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(39).

EKLER

EK 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma, Üsküdar Üniversitesi Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı, yüksek lisans tezi kapsamında Evli Kadınların Benlik Saygısı Düzeyleri ile Evlilik Tipleri ve Aile İklimleri aralarındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmaktadır.

Araştırmaya katılacak kadınlar için evli olmak yeterlidir. Soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Maddeleri boş bırakmadan samimiyetle cevap vermeniz araştırma için önem taşımaktadır.

Bu çalışmada sizden kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Cevaplarınız gizli tutulacak olup sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır.

Sorularınız için iletişim:

Zaman ayırdığınız için şimdiden teşekkürler.

Çalışmaya katılmak üzere bilgileri okudum.

Onaylıyorum. ☐

EK 2. Kişisel Bilgi Formu

Yaşınız:

Kaç yıllık evlisiniz? Size uygun olan süreyi aşağıdaki kutucukları işaretleyerek belirtiniz.

- ☐ 1-10 yıl
☐ 11-20 yıl
☐ 21-30 yıl
☐ 31 yıl ve üzeri

Evlenme şeklinizi belirtiniz.

- ☐ Tanışarak
☐ Görücü usulü
☐ Diğer

Çocuk sayınızı belirtiniz.

- ☐ Çocuğum Yok
☐ 1 çocuk
☐ 2 çocuk
☐ 3 çocuk
☐ 4 çocuk ve daha fazla

Şu anki çalışma durumunuzu belirtiniz.

- ☐ Çalışıyor
☐ Çalışmıyor
☐ Emekli

Aile yapınızı belirtiniz. (şu anda aynı evde birlikte yaşadığınız bireyleri düşünerek yanıtlayınız)

- ☐ Çekirdek aile (eşim ve çocuklarımla birlikte)
☐ Geniş aile (eşim ve çocuklarım dışında kendi ailemden veya eşimin ailesinden bireylerle birlikte (örneğin: anne, baba, kardeş, kayınvalide, kayınpeder, görümce, kayınbirader, yeğenler vb.)

Yaşadığınız Yer

- ☐ Köy/Kasaba/İlçe
- ☐ Şehir merkezi
- ☐ Büyükşehir

Eğitim Düzeyiniz

- ☐ İlkokul
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Yüksekokul
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

EK 3. Evlilik Tipleri Ölçeği

Aşağıda evliliğe ilişkin bazı ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuduktan sonra, evliliğinizle ilgili olarak bu ifadelerin sizi ne kadar yansıttığı/sizin için ne kadar uygun olduğu konusunda en ilgili seçeneği işaretleyiniz.

1=Hiç Uygun Değil 2= Uygun Değil 3= Biraz Uygun 4= Uygun 5= Çok Uygun

1-Anlaşmazlıkları derhal çözmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
2-Kişisel eşyalarımın çoğunu (bilgisayar, telefon v.b.) eşimle paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
3-Eşime onu sevdiğimi ve önemseddiğimi açıkça söylerim.	1	2	3	4	5
4-Evimizde mobilyaları nasıl düzenleyeceğimize ve oda tasarımlarına birlikte karar veririz.	1	2	3	4	5
5-Eşimle ilişkimizin geleceği hakkında konuşuruz.	1	2	3	4	5
6-Eşim için kişisel çıkarlarımdan fedakârlık edebilirim.	1	2	3	4	5
7-Ev işlerinde eşimin ve benim yapacaklarımız önceden planlıdır.	1	2	3	4	5
8-Benim için en tatmin edici etkinlik eşim için bir şeyler yapmaktır.	1	2	3	4	5
9-Eşimle ortak arkadaş gruplarımız vardır.	1	2	3	4	5
10-Eşime öfkелendiğimde bunu ona söyleyebilirim.	1	2	3	4	5
11-Eşimle beraber geçireceğimiz saatleri önceden planlarız.	1	2	3	4	5
12-Evlilikler, her bireyin kendi potansiyelini keşfetmesine engel olmamalıdır.	1	2	3	4	5
13-Gerçek duygularımı gizlemeden eşimle paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
14-Benim için en büyük eğlence eşimle zaman geçirmektir.	1	2	3	4	5
15-İlişkimizde iyi ve kötü yönlerimizi gerçekçi olarak konuşurum.	1	2	3	4	5
16-Evliliğimizde en önemli şeyin birbirimizin mutluluğunu artırmak için çabalamak olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
17-Eşimle birlikte eğlenmek için yeni deneyimler yaşayabilirim.	1	2	3	4	5
18-Evliliğimizde yaşanan sorunları kimseyle paylaşmam.	1	2	3	4	5
19-Tüm kazancımı eşimle paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
20-Evlilik ilişkimiz, bildiğimiz çoğu çiftin hayatından daha heyecanlı görünüyor.	1	2	3	4	5
21-Eşimle işbirliği içinde sorumlulukları paylaştığımız zaman ilişkimiz için iyi bir şeyler yaptığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
22-İlişkimizde hatalı davranışlarımızı eşimle oturup konuşabilirim.	1	2	3	4	5
23-Evimizle ilgili işlerde iş bölümü yaparız.	1	2	3	4	5

24-Evliliğimizde herkes kendisi için iyi olacak kararları almakta özgürdür.	1	2	3	4	5
25-Eşimin desteğine her konuda ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
26-Evliliğimizde önemli kararları eşimle ortak alırım.	1	2	3	4	5
27-Eşim açık olarak söylemese de beni sevdiğini hissedirim.	1	2	3	4	5
28-Eşler birbiri üzerine denetim kurmamalı, saygı duymalıdır.	1	2	3	4	5
29-Eşimle farklılıklarımızın ilişkimizi beslediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
30- Kendimi eşime duygusal olarak yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5

EK 4. Aile İklimi Ölçeği

Aşağıda ailelerin yaşadığı birtakım deneyimler anlatılmaktadır. Sizden şu an aynı evde birlikte yaşamakta olduğunuz ailenizi düşünerek bu ifadelerin sizin için ne derece geçerli olduğunu cevaplandırmanız istenmektedir. Lütfen, size en çok uyan beş seçenekten birini işaretleyiniz.

1.) Kesinlikle Katılmıyorum 2) Katılmıyorum 3) Kararsızım 4) Katılıyorum 5) Kesinlikle Katılıyorum

1. Birçoğumuzun en güçlü duygusal bağları ailenin dışındaki kişilerledir.	1	2	3	4	5
2. Aramızdaki duygusal bağlar çok kuvvetlidir.	1	2	3	4	5
3. Genelde birlikte olmaktan mutluyuzdur.	1	2	3	4	5
4. Bir süre ayrı kaldığımızda birbirimizi özleriz.	1	2	3	4	5
5. Aile üyeleri varlıklarıyla birbirlerine güven verirler.	1	2	3	4	5
6. Duygusal olarak yakın değilizdir.	1	2	3	4	5
7. Birbirimizi çok severiz.	1	2	3	4	5
8. Aile üyeleri birbirlerine karşı samimidirler/sıcaktırlar.	1	2	3	4	5
9. Yaşça daha büyük olanlar, yaşı küçük olanların ne yapıp ne ettiğiyle yakından ilgilenir.	1	2	3	4	5
10. Yaşça büyük olanlar, yaşı küçük olanların mutluluk ve sağlığıyla yakından ilgilenir.	1	2	3	4	5
11. Yaşça büyük olanlar daha genç olanların hedeflerini fazlasıyla desteklerler.	1	2	3	4	5
12. Yaşça büyük olanlar daha genç olanların ihtiyaçlarına karşı çok duyarlıdır.	1	2	3	4	5
13. Daha yaşlı aile üyeleri, ailenin genç üyelerinin kafasını meşgul eden düşünce ve endişelerle yakından ilgilenirler.	1	2	3	4	5
14. Yaşça büyük olanların yaşı daha küçük olanlara karşı koruyucu bir tutumu vardır.	1	2	3	4	5
15. Kişiler birbirlerinin düşüncelerini önemsemezler.	1	2	3	4	5
16. Birbirimizi dinlemek için birbirimize vakit ayırırız.	1	2	3	4	5
17. Zor durumlarla etkili bir biçimde başa çıkarız.	1	2	3	4	5

18. İhtiyacımız olduğunda birbirimize her zaman yardım edebiliriz.	1	2	3	4	5
19. Zorluklarla karşılaştığımızda birlikte ve etkin bir biçimde uğraşırız.	1	2	3	4	5
20. Ciddi sorunları çözmek için gereken güce sahip olduğumuzu biliriz.	1	2	3	4	5
21. Beklenmeyen durumlarla mücadele etmekte kötüyüzdür.	1	2	3	4	5
22. Yaşı daha küçük olanlar, yaşı daha büyük olanların isteklerine uyum göstermeye çalışır.	1	2	3	4	5
23. Yaşça büyük olanların isteklerine uyulur.	1	2	3	4	5
24. Yaşı büyük olanların otoritesi sorgulanmaz.	1	2	3	4	5
25. Kuralları ailenin yaşı büyük olanları koyar.	1	2	3	4	5
26. Kararları, yaşça büyüklüğe bakmaksızın, her bireyin eşit söz sahibi olacağı biçimde alırız.	1	2	3	4	5
27. Yaşça büyük olanların sözü emir sayılır.	1	2	3	4	5
28. Yaşa bakmaksızın bütün aile üyeleri eşit yetkiye sahiptir.	1	2	3	4	5
29. Çoğu konu üzerinde benzer görüşlerimiz/bakış açılarımız vardır.	1	2	3	4	5
30. Çoğu zaman sosyal konularla ilgili çok farklı görüşlere sahibizdir.	1	2	3	4	5
31. Tutumlarımız ve inançlarımız çok benzerdir.	1	2	3	4	5
32. Konular üzerinde tamamen farklı bakış açılarına sahibiz.	1	2	3	4	5
33. Hayata dair değerlerimiz çok benzerdir.	1	2	3	4	5
34. Benzer biçimde düşünürüz.	1	2	3	4	5

EK 5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Aşağıda birtakım ifadeler verilmiştir. Sizden istenen verilen ifadeleri dikkatlice okuyup size en uygun olan seçeneğin karşısındaki kutucuğun içerisine (X) koyarak işaretlemenizdir.

	Çok Doğru	Doğru	Yanlış	Çok Yanlış
1.Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.				
2.Bazı olumlu özelliklerimin olduğunu düşünüyorum.				
3.Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.				
4.Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.				
5.Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.				
6.Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.				
7.Genel olarak kendimden memnunum.				
8.Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.				
9.Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.				
10.Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.				